

SOTILASPOIKA

SOLDATGOSSEN

3/2019
20. syyskuuta

Sotilaspoikien Perinneliiton liittokokous 15.8.2019 Kajaanissa

Seppelartion lähettäminen

Ennen seppelartion lähettämistä kenttävotiivisti **Penna Parviaisen** (Kainuun prikaati) piti kauliin puheen, jonka lähtökohdista oli Saarn. 3:1–8. Hän kohdisti sanat sotilaspojille.

– Monet pojat menettivät isänsä, tai tutun perheen isä kaatui. Työ hoiti tuskaa, ja osallistuminen vähensi katkeruutta. – – Vaikeana hetkenä kirkastuvat totuudet, jotka hyvänä hetkenä saattavat hautautua ja unohtua. Aika oli tuolloin ja on nyt kiitollisuudelle. Kiitos hyvä Jumala, että varjelit.

Penna Parviaisen saatesanat olivat seuraavat: – Viekkää viestiä jo kuolon uneen nukkuneiden sotilaspoikien kivelle. Me kunnioitamme ja kiitämme arvokkaasta työstä isänmaamme parhaaksi. Kiitos, että vaikutitte omalta osal-

tanne, että Suomen siniristilippu saa liehua edelleen saloissamme vapaana. Kiitos työstä ja rukouksista maamme ja kansalaistemme hyväksi.

Puheenjohtajan avauspuheenvuoro

Hetken hiljaisuudella muistettiin niitä liittomme jäseniä, jotka olivat siirtyneet maallisen rajan tuole puolen sitten viime liittokokouksen.

Liittokokouksen avauspuheessaan Sotilaspoikien Perinneliiton puheenjohtaja **Hannu Luotola** kiitteli kilttoja siitä, että ne olivat hankineet uusia työkaluja, elokuvia, painotuotteita, luennonpitäjiä jne., perinnetyön toteuttamiseksi.

Erityisenä toiveena puheenjohtajalla oli toimintansa purkavien kilttojen osalta se, että jäsenet haikuisivat tai heidät kutsuttaisiin

naapurikilttoihin. Lisäksi vaihtoehtona olisi alueen muiden toimijoiden, kuten sotiemme veteraanien perinneyhdistysten, toimintaan liittyminen.

Puheenjohtaja nosti esille 30-vuotishistorian valmistelun ja toivoi perinnekilttojen pitävän aktiivisesti yhteyttä historiatoimikuntaan. – Vain näin saadaan kaikkia tyydyttävät tiedot taltioitua, hän totesi.

Sotilaspoikien Perinnesäätiöstä puheenjohtajalla oli paljon painavaa sanottavaa. – Säätiön tarkoituksena on suomalaisten, vuosina 1928–1944 toimineiden suojeluskunta- ja sotilaspoikien perinteen vaaliminen ja tallentaminen sekä vapaaehtoisen vuonna 1991 alkanen perinnetyön edistäminen.

Puheenjohtaja Hannu Luotola sanoi, että säätiön varallisuus ei vielä mahdollista mittavia tukitoi-

Liittokokouksessa ollutta väkeä ei saanut sopimaan yhteen kuvaan.

tohallituksen kokoonpanoksi puheenjohtaja ja yhdeksän jäsentä. Viime vuonna Sotilaspoikien Perinneliiton puheenjohtajaksi vuosiksi 2019–2021 valittiin yksimielisesti Hannu Luotola. Uusina liittotohallitukseen tulivat **Matti Haapanen** (Etelä-Kymenlaakso), **Juhani Manninen** (Suur-Savo) ja **Asko Tolonen** (Kainuu). Erovuorot hallituksen jäsenet **Juha Eronen** (Keski-Pohjanmaa) ja **Mikko Temisevä** (Savonlinnan seutu) valittiin edelleen.

Lisäksi puheenjohtaja nosti esille Sotilaspoika-lehden. Sen kustantaminen on liiton suurin menoerä. Siksi hän kehotti kilttoja olemaan aktiivisia lehden ilmoitushankinnassa.

Avaspuheenvuoron jälkeen liiton puheenjohtaja Hannu Luotola avasi liittokokouksen.

Liittokokous sujui juohevasti

Kokous valitsi puheenjohtajaksi Vapaussodan Perinneliiton hallituksen jäsen **Antti Kemppaisen** Hyrynsalmelta. Kokouksen sihteeriksi kutsuttiin liittomme toiminnanjohtaja **Ilkka Kaapro**.

Kokouksessa käsiteltiin Sotilaspoikien Perinneliiton sääntöjen määräämät liittokokoukselle kuuluvat asiat. Kokouksen esittelijänä toimi puheenjohtaja Hannu Luotola. Edustajansa kokoukseen oli lähettänyt 15 kilttaa, joiden yhteinen äänimäärä oli 20.

Kokous eteni juohevasti. Kokousedustajat olivat tutustuneet saamiinsa asiakirjoihin eivätkä ne ja esittelyt juurikaan synnyttäneet keskustelua. Kokous päätti liit-

tohallituksen kokoonpanoksi puheenjohtaja ja yhdeksän jäsentä. Viime vuonna Sotilaspoikien Perinneliiton puheenjohtajaksi vuosiksi 2019–2021 valittiin yksimielisesti Hannu Luotola. Uusina liittotohallitukseen tulivat **Matti Haapanen** (Etelä-Kymenlaakso), **Juhani Manninen** (Suur-Savo) ja **Asko Tolonen** (Kainuu). Erovuorot hallituksen jäsenet **Juha Eronen** (Keski-Pohjanmaa) ja **Mikko Temisevä** (Savonlinnan seutu) valittiin edelleen.

Liittokokous päätti osallistua Savonlinnan sotilaspoikamuistomerkin kunnostuksen rahoitukseen 5000 eurolla.

Liittokokoukselle leimallista oli suuri yksimielisyys. Liittotohallitusta evästettiin muun muassa ansiomitaliasia. Todettiin, että liittokokouksen aikanaan hyväksymät säännöt ovat ansiomitalien myöntämisen perusteena. Seuraava liittokokous pidetään Porin Yterissä 20.–21.8.2020. Satakunnan killan puheenjohtaja **Tapio Huhtanen** toivotti tervetulleeksi Poriin.

Kokouksen päätteeksi Matti Haapanen (Etelä-Kymenlaakso) ja **Kauko Saastamoinen** (Keski-Suomi) palkittiin, edellinen Sotilaspoikien Perinneliiton pienoislipulla, jälkimmäinen Sotilaspoikamitalilla. Esityslistan neljätoista asiakohtaa käytiin läpi reilussa tunnissa.

Teksti ja kuvat:
Pentti Ruohotie

Palkitut Matti Haapanen ja Kauko Saastamoinen. Molemmat ovat ansioituneita niin liitto- kuin kiltatasolla.

Seppelartio valmiina. Henkilöt vasemmalta: Tarja Rissanen, Kalevi Valtanen ja Hilikka Mustonen.

Kokoustoimihenkilöt, esittelijä Hannu Luotola (vas.), puheenjohtaja Matti Kemppainen ja sihteri Ilkka Kaapro.

Sisäsivuilla:

30-vuotishistoria
sivu 2

Rauha
Sivu 2

Puheenjohtajan kynästä
sivu 2

Sotilaspoikamuistoja
sivut 3, 4 ja 9

Sotavangeista
sivu 5

Sota- ja pula-ajasta
sivu 5

Viron ja Latvian vapausota
sivu 6

Lapinlahdella tehtiin aita
sivu 7

Marskin päivää vietettiin Porissa
sivu 7

Sotilaspoikien kesäpäivä Salossa
sivu 7

Käpykaartilaisen tupakanhaku
sivu 8

Kuolema kulki taskussa
sivu 8

Myöhempiä saksalaismuistoja
sivu 8

Lentohenkilökunnan laskuvarjohyppy jatkosodassa
sivu 9

Sotilaspoika kysyy
sivu 9

Satavuotias sotilaspoika
sivu 10

Tokio ei saanut vuoden 1940 kisoja
sivu 10

In memoriam
sivu 11

Yhdessä saadaan aikaan 30-vuotishistoria

”Alku aina hankalaa” sanoo suomalaisen sananlaskun alkua. Näin on ollut myös liiton 30-vuotishistorian aloitus uusien miesten ”astuttua remmiin”. Kentältä on muun muassa kysely, milloin ja miten killalle tulee velvollisuus vastata haasteeseen.

Kyse on Poikasotilaista sotilaspoikiin -kirjan jatko-osasta, joka kattaa vuodet 1991–2021. Perinnetyön vuoteen 2014 saakka ovat muokanneet ja kirjoittaneet eversti evp **Ilmari Hurmerinta** ja lääkintäeverstiluutnantti evp **Kari Niemi**.

Matti Hyvärinen on valittu Sotilaspoikien Perinneliiton ja perinnekiltojen historian kokoajaksi ja kirjoittajaksi Jyväskylässä 13.2.2019 kirja- ja historiatoimikunnan kokouksessa. Isänsä apuna kirjan tekemisessä on **Juha Hyvärinen**, joka ennen kaikkea antaa teokselle layoutin ja visuaalisen ilmeen.

Killoille, myös toimintansa lopettaneille, lähetetään pyyntö, että ne kirjoittaisivat historiansa vuoden 2019 loppuun ja toimittaisivat tekstin kuvineen liiton toimistoon vuodenvaihteessa. Vuosikokoukset, merkittävät henkilövaihdokset, kuu-kausitapaamiset, retket ja juhlat, ylipäänsä toiminta, ovat asioita, joita tulee tarkastella. Kenties aiempi tekstikin saa vielä täsmennyksiä. Huomioitavia asioita ovat muun muassa perinnehuoneet, oma lehti, Kiltaviesti tai vastaava, muistomerkit ja laatat sekä vuosittaiset seppelienlaskut.

Lopettaneet killat ovat erityinen haaste. Kuitenkin kiltojen vastuuhenkilöitä lienee elossa, ja heille esitetään pyyntö historian laatimisesta. Kaksi suomenkielistä ja kaksi ruotsinkielistä kilttaa ovat lopettaneet toiminnan. Yksi suomenkielinen kiltta on eronnut Sotilaspoikien Perinneliitosta, mutta jatkaa toimintaansa. Lisäksi on tiedossa, että viimeinenkin ruotsinkielinen kiltta purkaa toimintansa tämän vuoden lopussa.

Nyt kannattaa kaivaa pöytäkirjat, toimintakertomukset ja kilan muut paperit ja ryhtyä miettimään, miten haasteeseen voi vastata. Killat saavat aiemman kilttaa koskevan kirjoitetun historian, jonka päälle voi rakentaa etenevää historiaa.

Tulevaan kirjaan laaditaan myös osio Sotilaspoikien Perinneliiton toiminnasta. Liittokokoukset tuodaan esille tärkeimmiltä osiltaan.

Yhdessä toimien päämäärään!

Pentti Ruohotie, päätoimittaja

Låt oss skriva en 30-årshistorik tillsammans

”All vår början bliver svår.” Så inleds både ett svenskt och ett finskt ordspråk. Detsamma kan sägas gälla när ”nya friska krafter” ska ge sig i kast med förbundets 30-årshistorik. På fältet frågar man sig bl.a. när och hur gillena förutsätts anta utmaningen.

Här talar vi om en fortsättning på boken Poikasotilaista sotilaspoikiin (”Från gossesoldater till soldatgossar”, finns enbart på finska). Uppföljaren omfattar åren 1991–2021. Traditionsarbetet fram till år 2014 har bearbetats och skrivits av översten i avsked **Ilmari Hurmerinta** och medicinalöverstelöjtnanten i avsked **Kari Niemi**.

Vid bok- och historiekommitténs möte i Jyväskylä 13.2.2019 fick **Matti Hyvärinen** i uppdrag att sammanställa och skriva Soldatgossarnas Traditionsförbunds och traditionsgillenas historia. **Juha Hyvärinen** kommer att bistå sin far framför allt när det gäller bokens layout och visuella utformning.

Gillena, också de som har upphört med sin verksamhet, anmodas att teckna ned sin historia (till slutet av år 2019) och senast vid årsskiftet skicka texten inklusive bilder till förbundskansliet. Årsmöten, relevanta personbyten, månadsmöten, utfärder och fester, dvs. aktivitet över lag, är saker som bör tas upp. Också tidigare texter behöver eventuellt preciseras. Av intresse är sådant som traditionsrum, den egna tidningen, Kiltaviesti (”Gillesbladet”) eller motsvarande, minnesmärken och plaketter samt årliga kransnedläggningar.

De nedlagda gillena utgör en särskild utmaning. Det torde dock fortfarande finnas ansvarspersoner vid liv från gillestiden, och dessa ombeds vänligen sammanställa historien. Två finskspråkiga och två svenskspråkiga gillen har upphört med sin verksamhet. Ett finskspråkigt gille har utträtt ur Soldatgossarnas Traditionsförbund, men fortsatt med verksamheten. Dessutom känner vi till att även det sista svenskspråkiga gillet lägger ned verksamheten i slutet av året.

Nu är det dags att gräva fram protokoll, verksamhetsberättelser och andra gillespapper och börja fundera på hur utmaningen ska tacklas. Satsningen ger gillena en nedskrivna historia att bygga vidare på.

Boken kommer också att innehålla ett avsnitt om Soldatgossarnas Traditionsförbunds verksamhet. Förbundsmötena tas då upp i väsentliga delar.

Framåt marsch, gott folk!

Pentti Ruohotie, huvudredaktör
Översättning: **Leif Häggblom**

Rauha

”Minä jätän teille rauhan. Oman rauhani minä annan teille, en selaista jonka maailma antaa.” (Joh. 14:27.)

Hyvä Sotilaspoika-lehden lukija, tervehdin sinua. Olen kenttärovasti ja toimin Kainuun prikaatin maanpuolustusalueella. Muistuu mieleesi omana varusmiespalvelusaikana saamasi Sotilaan virsikirja? Edellinen Sanan kohta on nykyisessä otsikon ”Rauhan ja sodan aikana” alla.

Rauha on kaikella tapaa tavoittelemisen arvoista. Sotilaiden tehtävä on palauttaa rauha, ja sota voi viime kädessä olla välinearvo, ei itseisarvo, tämän saavuttamisessa.

Rauha on tärkeä asia myös lähimpieni ja kaikkien lähimmäis-

ten kohdalla. Välillä rauha on ”pitämisessä” ja sen vuoksi täytyy ponnistella. Ympärillä on aina ihmisiä, joiden ainoa vaikutin ei ole rauhaa rakastava mieli. Ehkä löydät välillä itsesikin näiden asioiden ääreltä. Tärkeää on, että nöyryys ja armon tarve säilyisivät meissä.

Tänään myös nuoret miettivät rauhan eri ulottuvuuksia. On hyvin tärkeää, että kodeissa säilyisi anteeksiantava ja -pyytävä mieli sen asukkaiden kesken. Nuoret viettävät myös aika paljon aikaa sosiaalisessa mediassa ja eri viestimien äärellä. Sielläkin toivoisi etupäässä olevan sellaista sisältöä, että mielenrauha säilyisi.

Me kaikki olemme alttiita myös

syntiin. Se piirre ei ole meistä ihmisistä valitettavasti kadonnut yhtään mihinkään. Sitä varten Vapahtajamme teki sovitusyön Golgatan ristillä. Hänen nimensä ja verensä

tuo Sanan uskojalle rauhan sydämeen. Tästä rauhasta Jeesus puhuu ja vertaa sitä ”tavalliseen ja maalliseen” rauhaan. Tärkeitä toki nekin, mutta tärkeintä on sielun rauha.

Vuosia sitten luokseni tuli nuori asevelvollinen pappi ja kysyi: ”Voitko auttaa ja kuunnella? En tiedä, mikä minulla on, mutta on niin levoton mieli.” Nuoren miehen elämän psalmi tuli kuulluksi, ja lopuksi vakuutin häntä Jumalan rauhalla. Nuori mies lähti helpotuneena ja iloisena pois.

Hyvä sotilaspoika, jo ikääntyneeksi ehtinyt, hyvä lehden lukija ja kaikenikäinen. Toivotan sinulle siunausta ja rauhaa.

Penna Parviainen

Puheenjohtajan kynästä

Kainuun Sotilaspoikien Perinneliiton oli valmistellut Kainuun liittopäiville 15.–16.8.2019 oivalliset puitteet, mistä lämpimät kiitokset osallistujien puolesta!

Liittokokous päätti vahvistaa liittohallitusta kolmella jäsenellä, joten kiltakentällä on edustus Keski-Pohjanmaalta (**Juha Eronen**), Etelä-Kymenlaaksosta (**Matti Haapanen**), Pirkanmaalta (**Viljo Hokkanen**), ruotsinkieliseltä Pohjanmaalta ja pääkaupunkiseudulta (**Mårten Holmberg**), Satakunnasta (**Tapio Huhtanen**), Suur-Savosta (**Juhani Manninen**), Etelä-Savosta (**Mikko Temisevä**), Pohjois-Karjalasta (**Eino Tenhunen**) ja Kainuusta (**Asko Tolonen**). Puheenjohtaja on Keski-Suomesta (**Hannu Luotola**).

Sain kunnian toimia sotilasvalan esilukijana Ilmasotakoulun alokaille ja tuoda veteraanijärjestöjen tervehdyksen Keski-Suomen maanpuolustusjuhlaan Saarijär-

vellä 10.8.2019.

Tervehdyksessäni totesin Suomen itsenäisyyden puolustamiseen liittyvää perinnetyötä tehtävän lukuisissa valtakunnallisissa, alueellisissa ja paikallisissa yhdistyksissä, joista joidenkin tehtäväalueet menevät päällekkäin.

Yli sadan vuoden itsenäisyytemme aikaa käsittelevä veteraanien perinteiden vaalijoita on vaikea tunnistaa. Tilanne on tavallisen kansalaisen silmissä sekava, joskus jopa aktiivisten toimijoiden mielisä. Väheneviä resursseja hukataan päällekkäisiin toimiin. Järjestötyön taloudellinen perustakin ohenee.

Kysymyksessä on Suomen itsenäisyyden varmistamiseen liittyvä perustuslakimme kulttuurinen velvoite. Luontevaa olisi saada toi-

mintaan mukaan Sitra eli Suomen itsenäisyyden juhlarahasto.

Sitra kuvaa tehtäväkseen kestävästi hyvinvointia luovien laaja-alaisen ja perinpohjaisen muutosten aikaansaamisen yhdessä kumppaneiden kanssa. Laaja-alaisiin ja perinpohjaisiin muutoksiin voisi kuulua yhteinen näkemys itsenäisyytemme ajan veteraanien perinteistä ja niiden vaalimisesta.

Ensi vuoden liittokokouksemme järjestetään yhteistyössä Satakunnan Sotilaspoikien Perinneliiton kanssa 20.–21.8.2020 Ytterissä.

Hannu Luotola

Sotilaspoikien Perinneliiton puheenjohtaja

Sammandrag

Soldatgossen nr 3/2019 innehåller mångsidig information om soldatgossarnas hågkomster och berättelser om själva soldatgossens samt om gillenas dagsaktuella aktiviteter.

Förbundsmötet i Kajana samt alla programpunkter i anknytning till evenemanget förblir säkert oförglömliga för dem som var med. I detta nummer ingår plock från förbundsmötet, som också behandlas i kommande blad. Förbundsmötet var naturligt nog det centrala i sammanhanget, men mötesprogrammet som helhet var synnerligen värdefullt också det.

Fältprosten **Penna Parviainen** har denna gång skrivit andaktsbetraktelsen, vars tema är ”Fred/Frid”. Han relaterar freden och friden till det personliga planet. Fred och frid i själen är det viktigaste för människan. Förvisso är freden ett mål i sig, konstaterar han ytterligare.

Vår förbundsordförande **Hannu Luotola** framför ett varmt tack till Kajanagillet för arrangemangens kring förbundsdagen. Han presenterar med namn den nya förbundsstyrelsen. Luotola framhåller i sitt inlägg att det för närvarande är svårt att ange dem som arbetar för att upprätthålla våra krigsveteraners traditioner. ”Ur gemene mans perspektiv är situationen komplicerad... Krympande resurser förspills dessutom genom överlappande åtgärder.” Han hoppas att Sitra, dvs. Jubileumsfonden för Finlands självständighet, ska koordinera verksamheten.

Osmo Lehtinen berättar om sin medverkan i talkoarbetet. Redan i unga år blev hästkörslor, skogs- och jordbruksarbete rutin. Han deltog också i jakten på en desant. **Pentti Pesonen** hörde till soldatgossarna i Sordavala. Han belyser verksamheten på orten. Han skidade med i den s.k. Kollaa-stafetten och tog del i röjningen av Lemetti-mottin år 1942. Arbetet hade inlett redan under vinterkriget och under röda arméns ockupationstid. I februari 1942 anlände Penttis familj till Sordavala. När staden på nytt evakuerades sommaren 1944 fick han dock stanna kvar där med militären för att verka som stafett.

Eero Alasuvanto återger åren 1939–1944 under rubriken ”Ampumaradan lähetistä aseaktikijäksi” (”Från skjutbanestafett till vapengömmare”). Soldatgossens belyser han förtjänstfullt, insamlingsverksamheten inbegripet. Tidsskildern illustreras dessutom väl. Det egna hemmet härbärgerade flyktingar i tre olika repriser, under vinterkriget, fortsättningskriget och kriget i Lappland. Även Kalajoki bombarderades en gång under fortsättningskriget med stor förödelse som följd. Också Kontrollkommissionens åtgärder nämns i bidraget.

I tidningen ingår två hågkomster om en krigsfånge med **Erkki Riipinen** och **Tauno Kauhanen** som skribenter. Sovjetiska krigsfångar arbetade ofta på de finska lantgårdarna. Erfarenheterna var vanligen goda. **Pentti Tirris** hågkomster hänför sig till krigs- och kristiden. Bristen på skodon kunde ibland klaras av tack vare med-

människors välvilja.

Pauli Saarinen erinrar sig de totalt sex skogsgardisterna i hemkommunen Villnäs. En fick man tag på men han lyckades fly. Under kriget påträffades ännu en annan, som sedan avtjänade ett 4-månaders fängelsestraff. **Hannes Viiri** berättar hur han och kamraten **Osmo Niemelä** i en av tyskarnas brända stödjepunkter hittade ett tändrör från en granat. Gossarna klarade sig oskadda men hade nog vandrat med döden i fickan.

Pasi Pirttikoskis bidrag ”Lentohenkilökunnan laskuvarjohyppy jatkosodassa” (”Flygpersonalens fallskärmshopp under fortsättningskriget”) baserar sig på sakkunskap. Olyckshändelser gick inte alltid att undvika. **Pasi Eskola** minns ett arbetsläger i Nivala där man förfärdigade splint av trä (pilkketit). Under krigstiden drevs merparten av bilarna med gengas.

Erkki Rintala erinrar sig epoken då tyskarna började gräva upp stupade landsmäns kvarlevor i Lappland. Som tf. länsman besökte Rintala en sådan utgrävning i Kittilä. Under sin auskulteringstid vid Rovaniemi domsaga blev han tvungen att i någon mån bistå tyskarna i papperskriget vid bygandet av minneskapellet på den tyska gården Friedhof i Norvajärvi – en gripande plats att begrunda vad krig för med sig.

Mauno Ikäheimonen skapar ett personporträtt av **Paavo Pirinen**, som 11.3. 2019 fyllde 100 år. Han var skyddskårsgosse och krigsveteran. Pirinen kämpade vid Svir och spelade senare fot-

boll på hög nationell nivå i Kuopio. Ikäheimonens andra personporträtt gäller **Martti Uosikkinen**, som var elitgymnast och deltog i olympiska spel. Uosikkinen dog i mars 1940 i Kuopio. Han sårades svårt vid Kollaa.

Minnesrunor efter två bemärkta soldatgossar ingår i avsnittet In Memoriam. **Erkki Sihvonen** skaffade idogt annonser till Soldatgossen och **Kari Niemi** var i sin tur en nyckelperson inom förbundet och sitt eget gille.

Av reseskildringarna behandlar den första Estland och Lettland. Ländernas frihetskrig ägde rum för 100 år sedan. I länderna i fråga omhuldar man minnet av de finländska frivilliga. Och festligt var det! I tidningen ingår vidare rapporter om besöken i klostret Konevitsa och Kronstadt samt garnisonen Vekaranjärvi, där Karjalan prikaati är stationerad. Brigaden utbildar alla vapenslag inom infanteriet.

Även andra soldatgosseaktiviteter har förekommit. I Lapinlax har man byggt staket runt den gamla gravgården och hjältegravsten. Traditionsdag har firats vid Soldatgossemonumentet i Lahtis, likaså Marskalkens dag i Björneborg och sommardag i Salo.

Veli-Matti Jusi bidrar med fragesport även nu.

Soldatgossen utkommer nästa gång i december. – Soldatgossarna, Lottafläckorna och hela läsekretsen önskas en fin höst.

Pentti Ruohotie
Översättning: **Leif Häggblom**

Osmon kokemuksia Sotilaspojissa Sotilaspojat harjoituksissa

Etelä-Hämeen suojeluskuntapiiri osoittautui liian laajaksi. Kesällä 1940 Etelä-Hämeen suojeluskuntapiiri jaettiin kahtia Kanta-Hämeen ja Lounais-Hämeen suojeluskuntapiireiksi. Lounais-Hämeen Forssan alueeseen kuuluivat muun muassa Kojjärvi, Urjala, Humppila ja Kylmäkoski. Vuosina 1940–1944 näiden neljän pitäjän yhteisiä leiripäiviä pidettiin useita.

Sekä talvi- että kesäleirit kestivät kerrallaan neljästä viiteen vuorokautta. Leiripäivät olivat odotettuja ja mielekkäitä. Osallistujina niissä oli 40–60 poikaa. Leiripäiviä pidettiin muun muassa Kylmäkoskella, Taipaleen Pikku-talolla, Urjalassa Rauhanmajalla, Matkunjärvellä Kreivilässä, Matkussa Matkun kerholassa ja Kojjärven Valijärvellä. Osallistujilla tuli olla mukanaan leirivarustus ja peseytymisvälineet.

Lotat ja maanpuolustusnaiset huolehtivat leirien muonituksesta. Armeijan käyneet miehet johtivat leiritöitä. Leireillä opetettiin ilmatorjuntaa, palontorjuntaa, kartanlukua, suunnistusta, kenttäpal-

Osmo Lehtinen sotaväessä 1949. – Vuosikymmenen alussa hän kuului Kojjärven sotilaspoikiin ollen Vuollon kyläosaston poikia. Kyläosastossa oli 13 poikaa. Ryhmänjohtajana toimi Onni Tuomola.

veluksen alkeita ja tietysti uintia sekä pidettiin urheilukilpailuja. Leirit olivat opettavaisia, ja niissä sai uusia tuttavuuksia. Näillä leireillä pojista kehittyi itsenäisiä ja vastuuntuntoisia miehenalkuja.

Jälkeenpäinkin tuttavuus eri ammatinharjoittajien välillä on ollut joustavaa.

Kenttätöissä toimimme aluepäällikkö Iraman johdolla. Jaoimme palvelukseenastumismääräyk-

siä rintamalle kutsuille miehille ja annoimme talkooapua sitä tarvitseville perheille. Maaseudun poikia, kun olimme, tottumus maatalouteen tuli jo nuorena paimenpoikana ja metsä- ja peltoyöt, kuten hevostyöt, olivat tuttuja. Myös mottimerkin ansaitseminen, oli se sitten hopeinen tai rautainen, oli kunnia-asia.

Yksi mieleenpainuva tapaus oli, kun venäläinen potkurikone lensi matalalla reittiä Helsinki–Pori Matkun kohdalla Turku–Toijala-rautatiesillan yllä kaarrella. Tuli pelko siitä, olisiko desantteja pudotettu, rata kun oli armeijan vilkkaassa käytössä. Aluepäällikkö Irama määräsi sotilaspojat vartiotehtävään. Me 15–17-vuotiaat pojat saimme kiväärin ja olimme kahden pojan ryhmissä radan välitöissä läheisyydessä. Vartiointi kesti puolestatoista kahteen vuorokautta, jonka jälkeen vaara oli ohi. Näiden sotilaspoikien, jotka olivat tuolloin vartiosta, monen elämänlanka on jo katkennut. Vilja on korjattu, sarka on kynnetyt.

Osmo Lehtinen

Sotilaspoika-lehti kertoi toukokuussa 1943, että Helsingin akateemisen suojeluskunnan sotilaspojat maastoharjoituspäivillään merkitsivät korsunpaikan. He olivat varustautuneet harjoituskäsikranaatein, sillä edessä oli käsikranaatinheitokilpailu. Valkoiset

harjoituskäsikranaatit näkyvät poikien käsissä.

Raimo Berkan

Lähde: Sotilaspoika toukokuu 1943

Sortavalan sotilaspojat

Karjalan takaisinvaltauksen jälkeen syksystä 1941 alkaen entinen väestö alkoi palata kotiseudulle. Helmikuussa 1942 osa kouluista aloitti toimintansa. Ajat olivat monella tavalla ankeat, asunnoista valtaosa oli tuhouttu tai tehty muutoin asuinkelvottomaksi. Ruokatalous toimi ääriarjoilla – kaikki tarvittava oli tuotava muualta Suomesta, eikä sielläkään liikoja ollut.

Alueen rakennuskanta oli miehittäjän jäljiltä holtittoman käytön mukaisessa kunnossa. Esimerkiksi Sortavalan ortodoksisista kirkkoja oli käytetty hevostallina. Valtaustais- teluissa kaupunkia yritettiin mahdollisuuksien mukaan säästää. Siitä huolimatta ylikulkeneen sodan tuhot olivat suuria. Vihollinen kuritti Sortavalaa ja sen ympäristöä lisäksi lukuisilla pommituksilla.

Oma perheeni palasi ensimmäiseltä evakkomatkalta Oulusta Sortavalan helmikuussa 1942. Kotini maalaiskunnan puolella oli valtaustaiseluissa kärsinyt pahojen tuhoja eikä ollut asumiskelpoinen. Perhe jäi toistaiseksi kaupunkiin, mutta tarkoitus oli rakentaa

uusi koti entiselle alueelle. Kotitilaa viljeltiin kaupungista käsin.

Mukaan sotilaspoikiin

Sotilaspoikatoiminta oli jo käynnistynyt Sortavalan suojeluskuntapiirin alueella. Liityin heti sotilaspoikaosastoon kuten useimmat saman ikäiset. Toiminta oli monipuolista ja mielenkiintoista. Oli retkeilyä lähisaaristossa. Kesällä mentiin soutuun ja talvella hiihtäen. Avonuotiolla opetettiin lähtyjen kääntö ja muut nuotitaidot. Sotilastaitoja myös opittiin. Poikaosastolla oli joitakin italialaisia ratsuväen kiväärejä, joissa oli lyhyempi piippu, mutta muutoin sama väljyys kuin normaaleissa sotilas-kivääreissä. Ampuma-aseen käyttö opittiin, ja ampumakilpailut oli metsässä helppo järjestää.

Oli minulla myös oma sotasaaliskivääri, joka löydettiin omasta metsästä keuhalla 1942. Löytöaseet, joita löytyi alueelta runsaasti, olisi pitänyt luovuttaa viranomaisille, mutta viimeinen

aina säästettiin pahan päivän varalle. Niissä oloissa oli hyvä pitää kotona kättä pitempää.

Kaksi erityistehtävää vuonna 1942

Laatokan-Karjalan sotilaspojat hiihtivät 18.–20.2.1942 ”Kollaan viestin” Kollaan taistelupaikoilta Sortavalan. Viesti otettiin vastaan Vakkosalmen kauniissa puistossa järjestetyssä isänmaallisessa tilaisuudessa. Sortavalan sotilaspoijilla oli kunnia tuoda viesti perille. Sain olla tässä ryhmässä mukana. Kaikilla hiihtäjillä oli yllään sotilasasut.

Kesällä 1942 saimme komennuksen Lemetin mottien raivaukseen. Kahden joukkueen voimin sotilaspoikaosasto lähti talvisodan aikaisten mottien alueelle. Lemetin motteja oli kaksi, itäinen ”kenraalimotti” ja läntinen ”panssarimotti”, joihin tuhoutui kahden kenraalin joukot. Panssarimottiin jäi viholliselta yli 70 panssarivaunua ja valtavasti muita sotatarvikkeita. Vaikka motit oli raivattu pääosin jo

Sotilaspoika Pentti Pesonen ryhdikkäästi asennossa.

talvisodan jatkuessa ja viimeistään puna-armeijan miehityksen aikana, paikalla oli vielä arvokasta sotaromua. Suurikokoiset tykistöön hylsyt ja erilaiset ammuksot olivat arvokkaita, ja niitä oli paljon.

Erilaisia miinoja ja räjähtämättä jääneitä ”suutareita” mukana olleet kaksi pioneeria käsitelivät joko ampumalla tai purkamalla. Yleisnäkymä oli uskomaton, kauris hiekkakangas, josta puusto oli tuhoutunut pitkiksi kannoiksi, oli myllerretty ja siellä risteili juoksuhautojen ja erilaisten kaivantojen ketju.

Varsinaisessa raivauksessa ei sattunut mitään pahempia onnet-

tomuksia, ihme kyllä.

Käsikranaatteja löytyi aina silloin tällöin osittain sortuneista korsuista ja juoksuhautojen pesäkkeistä. Joukkoa johtava vänrikki päätti näyttää meille, mitä munakranaatti saa aikaan maastossa. Pojat komennettiin suojaan, ja vänrikki heitti kranaatin. Se ei kuitenkaan räjähtänyt, jolloin heittäjä totesi: ”Se siitä.” Hän jatkoi matkaansa toisen ryhmän luo.

Pojat hakivat kuitenkin kranaatin, ja se heitettiin uudelleen. Nyt se räjähti. Vänrikki palasi kiireesti paikalle ja totesi tapahtuneen. Saimme hyvän oppitunnin räjähtävien oikuista ja vähän muustakin.

Sotilaslähetinä Sortavalassa 1944

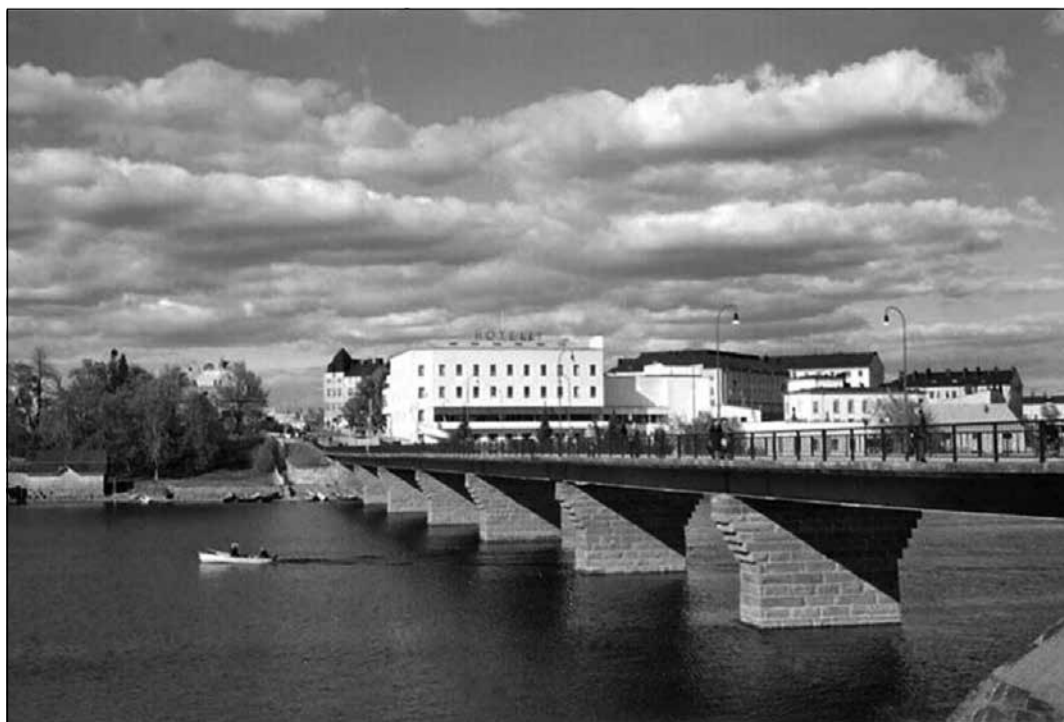
Koulun päätyttyä keuhalla 1944 pääsin sotilaslähetiksi Ilmavalvonta-aluekeskuksen esikuntaan. Tehtäviini kuului erilaisten asioiden toimittaminen eri toimipisteiden välillä. Pommitusten aikana puhelinyhteydet monesti katkeilivat, jolloin läheteille tuli kuljetuksia. Työn arvoa lisäsi suuresi se, että läheteillä oli tarvittaessa hälytysten aikana kulkulupa, juuri yhteyksien katkeamisista johtuen. Lähetin oli täydessä sotilasasussa ja päivärahoilla.

Elokuussa 1944 Sortavala jälleen evakuoitiin siviiliväestön osalta. Sain kuitenkin jäädä kaupunkiin muiden sotilaiden tapaan ja tulin Pohjanmaalle vasta neljä viikkoa myöhemmin syyskuussa 1944 rauhantolon jälkeen, jolloin kaupunki luovutettiin.

Tästä palveluksesta olen saanut Sota-arkistosta palvelutodistuksen, ja sen nojalla olen ollut kolme kertaa kuntoutuksessa.

Pentti Pesonen
sotilaspoika
Seinäjoki

Sotilaspojan seuraava numero ilmestyy joulukuussa.

Karjalan silta Sortavalassa.

Ampumaradan lähetistä asekatkijäksi

Näiden kahden tapahtuman väliin jää suojeluskunta-/sotilaspoika-aikani vuosina 1940–1944. Talvisota alkoi yllättäen 30.11.1939. Radiosta oli kuunneltu Moskovassa käytyjen neuvottelujen ehtoja. Sitteen pahin toteutui. Isäni sai palvelukseenastumismääräyksen ja lähti talvisotaan.

Sota toi ensimmäiset siirtolaiset Kalajoelle. Ruotsalaiset linja-autot toivat heitä Ylivieskan asemalta useita kertoja päivässä. Me pojat odotimme aina jännityksellä autojen tulemistä. Siirtolaiset ohjattiin aluksi koulujen tiloihin. Innokkaana kannoimme heidän pakkauksiaan. Äidillä saattoi olla kolmekin pientä lasta, joten apu oli tarpeen. Kotiimme majoitettiin nurmeslaiset, isoäiti **Partanen** poikansa lasten Irjan ja Urpon sekä tyttärensä **Aune Tuovilan** kanssa. Viimeksi mainitulla oli kaksi pientä poikaa. Muutin äitini kanssa tupaan asumaan, ja siirtolaiset majoittautuivat kamareihin. Talvisota kesti 105 päivää. Isäni palasi kotiin, ja nurmeslaiset saivat palata kotiseudulleen.

Oli kulunut 50 vuotta. Otin sel-

Myöhemmin talvella isäni opetti minulle tuloksennäyttäjän tehtävät. Keväällä 1941 toimin ampumaradalla tuloksennäyttäjänä. Opin jo pienenä kuulemaan luotien vihellyksen ja napsauksen, kun luoti osui tauluun.

Eräänä kesäkuun päivänä 1941 nuori sotilaspoika toi kirjallisen määräyksen isälleni. Kalajoen miesten oli kokoonnuttava Yli-Tyngän koululle ja sieltä siirryttävä marssimalla Sievin asemalle. Sodan merkit olivat näkyvissä. Saksalaiset Stuka- ja Messerschmitt-hävittäjäkoneet lensivät kotini yli pieninä laivueina kohti pohjoista.

Sotilaspoika-toimintaa/-kasvatusta

Sotilaspoikaosasto perustettiin syyskuussa 1941. Liityin Kalajoen sotilaspoikiin. Kotikylälläni lähinaapurin poika, minua kuusi vuotta vanhempi Kalevi, oli käynyt ryhmänjohtajakurssin. Hän koulutti meitä. Koulutukseen kuului sulkeiset, annettujen tehtävien suorittaminen, erilaiset kilpailut,

Meijeri oli keskeinen paikka. Kerätyt aseet lastattiin kuorma-autoon pimeänä syysiltana meijerin laiturilta.

Auttakaa meitä keräämään
jätepaperi
pullot
lumput
kumi
pihka
luut
naudankarvat
hevosenjouhet
Nuorten Talkoiden (Maan Romun) keräys 17-24 p.

kaisin pienemmiksi paloiksi. Äitini oli apuna, kun nostimme pilkesäkin äidin polkupyörälle. Talutin pyörän kauppias Ojan pihaan.

Sotatilanteesta johtuen paperiteollisuus ei saanut hartasia, mutta pihka korvasi sen. Pihkan keruu kuului myös ohjelmaamme.

Kerran keräysmatkalla metsässä kaverinani oli Martti. Hän oli minua kaksi vuotta vanhempi. Josain vaiheessa huomasimme, että kohta on pimeä. Missä päin koti on? Neuvottelimme. Martti olisi halunnut mennä eri suuntaan kuin minä. Minun kantani voitti, ja kuljetuamme vajaan kilometrin tutut maisemat tulivat vastaan.

Pihkaa sain kerättyä neljä kiloa. Sitä rapasimme kovalla puutikulalla kasvavien puiden kyljistä. Puukkoa ei saanut käyttää. Myös keräystä pihkasta sai pienen maksun.

Olin mottimetsässäkin, karsin kaadettuja puita ja kannoin tai vedin niitä tehdyn pinon viereen halkaistavaksi. Ryhmässä oli vanhempia miehiä, jotka kaatoivat puut ja halkoivat pöllit haloiksi. Sain osallistumisesta mottikirvesmerkin rintaani. Merkki luovutettiin minulle Jokisuon kansakoululla järjestetyssä tilaisuudessa.

Kotirintamaa pommitettiin

Venäläiskoneiden pommituksia pelättiin. Kotini eteisessä oli aina kaksi valkoista lakanaa. Ohjeen mukaan talvella pommituksen uhatessa päiväsaikaan oli juostava pellole ja vedettävä lakana päälle. Useina öinä äitini herätti minut katsomaan pohjoiseen päin: taivaanranta oli punainen. Oulua oli pommitettu, ja rakennukset palivat. Matkaa Ouluun oli linnuntietä noin 90 km.

Myös Kalajokea pommitettiin. Se tapahtui yöllä. Olimme saaneet hälytyksen ja seisomme pihassa. Lentokoneet kiertelivät yläpuolellamme moottorit jyristen. Sitteen välähti, maastoduimme automaattisesti. Pommiin räjähdys tulivat heti perässä. Sitten lentokoneesta pudotettiin laskuvarjon varassa fosforipommi, joka hiljaa laskeutui alas ja valaisi kirkkaaksi laajan alueen. Pihassa olisi voinut lukea sanomalehteä. Minusta tuntui, että lentäjät näkivät meidät, ja menin talon seinän taakse varjon puolelle. Pommitus aiheutti paljon aineellisia tuhoja Kalajoen keskustassa. Yksi äiti kuoli pommin osuttua taloon. Jäi kaksi orpoa, isä oli kuollut aikaisemmin sotarintamalla.

kaasulla. Meille pojille annettiin jokaiselle paperisäkki, joka piti täyttää pilkkeillä. Kotonani oli kuivia koiuhalkoja. Kuorin ensin ohjeen mukaan tuohen pois. Sitteen sahasin noin 5 cm:n mittaisia paloja, jotka vielä kirveellä hal-

Suojeluskuntalaisia ampumaradan hirsitalon terassilla ja edessä. Eturivissä on useita mestariampujia, jopa MM-tasolla menestyneitä.

Kuvassa keskellä isoäiti Partanen. Vasemmalla puolella on pojantytär Irja. Oikealla on Aune, jolla on sylissä pienempi pojista, vanhempi on seisomassa. Oikealla edessä on isoäidin pojanpoika Urpo. Jutun kirjoittaja on kuvan keskellä polvihousuissa.

ville, missä **Urpo Partanen** asui, ja kävin vierailulla hänen kodissaan Paltamossa, ja muistelimme menneitä.

Sodan merkkejä ilmassa

Välirauhan aikana kesällä 1940 suojeluskuntalaiset harjoittelivat paljon ammuntaa. Isäni otti minut mukaansa Kalajoen suojeluskunnan ampumaradalle Keihäsojalle. Siellä tarvittiin lähetä. Minut hyväksyttiin tehtävään, vaikka olin kahdeksanvuotias. Minusta tuli sitten suojeluskuntapojaksi. Juoksin ampumapaviljongin ja näyttöhaidan väliä ja vein viestejä puolin ja toisin.

Syksyllä saksalaisia sotajoukkoja oli tullut laivalla Vaasaan. Sieltä he jatkoivat kohti Pohjois-Suomea. Kalajoella heillä oli ruokailutauko. Me pojat olimme tietysti katso-massa heitä. Kuorma-autot olivat uusia Opel- ja Citroen-merkkisiä. Saimme sotilailta suklaata. Kerran heiltä jäi koiria. Meijerin isännöitsijä otti sen hoiviinsa. Koiria oli ro-dultaan cockerspanieli.

juoksu ja hiihto ym. Erilaisten raaka-aineiden kerääminen teollisuuden käyttöön oli osa sotilaspoika-toimintaa.

Rautaromua keräsimme sovit-tuun paikkaan. Menin taloon, jossa oli paljon hevoseja. Sieltä löytyi paljon kuluneita, käyttöön kelpaamattomia hevosenkenkiä. Kylän yhteisen pajan takaa sotilaspojat löysivät ison määrän pois heitettyä rautaromua.

Keräsin myös lumppuja, joita emännät luovuttivat. Niistä ei ollut enää edes paikkaustarpeiksi.

Eläinten luita myös keräsimme. Siihen aikaan kotieläinten teuras-tus tapahtui kotona. Isoista nautaeläimistä jäivät suuret jalkaluut, ja ne saimme ottaa.

Nahkateollisuus tarvitsi parkitsemiseen pajunkuorta eli parkkia. Sitä kiskoimme sormet verillä. Pajunkuorta sai hyvin kaivettujen savikuoppien ympäriltä. Pajunkuoret käärittiin kerpuiksi ja sidottiin kiinni. Kauppias **Oja** kotikylälläni otti vastaan kuivia pajunparkkinippuja, joista sai pienen rahapalkkion.

Autot kulkivat sota-aikana puu-

Kun tulimme kotiin, isä sanoi: "Näistä asioista ei sitten puhuta yhtään mitään, vaikka mitä tapahtuisi." Myöhemmin asekatkenta paljastui Oulussa. Useita henkilöitä vangittiin. Isäni käytiin kaksi kertaa kuulustelemassa. Ei ollut näyttöä osallistumisesta katkentaan.

Lapin sota toi kolmannet siirtolaiset kotipitäjään

Kalajoelle tuotiin siirtolaisia Pohjois-Suomesta. Naapuritaloon majoitettiin iäkäs pariskunta Seveltjärveltä. Mies osasi hiukan suomea. Hän käveli joka aamu metsään, minne oli matkaa runsas kilometri. Kotiin tullessaan hänellä oli aina oksanippu selässä. Miehen mielestä Kalajoella oli paljon metsää.

Aviovaimo ei puhunut suomen kieltä. Hän puhusi usein jokirannassa. Repi ruohoa irti ja nuiji niitä puunujalla puupölkkyä vasten. Meille selvisi, että hän valmisti kenkäheiniä tulevaa talvea varten, kuten oli oppinut tekemään kotiseudullaan Seveltjärvellä.

Elettiin pelon vallassa. Kontrollia oli monessa paikassa. Matkustin 14-vuotiaana Ouluun Diakonissalaitokselle nielurisaleikkausta varten. Matkaa varten piti hankkia henkilöllisyystodistus. Sotilaspoliisit suorittivat junassa tarkastuksia.

Kalajoen suojeluskunnan Keihäsojalla olleen ampumaradan paviljongin hajotettiin ja betonista vallettu näyttöhauta räjäytettiin. Hirsinen maja paloi tuntemattomasta syystä. Tulevaisuus oli epävarmallan pohjalla, olihan Suomenlahden eteläpuolella esimerkki. Kaiken varalta, jos miehitys toteutuisi, isällä oli varasuunnitelma perheen pelastamiseksi Siperian matkalta. Hän oli sopinut kalastaja Villen kanssa, että meidän perheellä oli paikka Villen suuressa kalastusveneessä. Kalastaja oli säästännyt polttoainetta niin paljon, että sillä pääsi Ruotsiin.

Rauhanehtoihin kuului monenlaisia, muun muassa erilaisten järjestöjen lakkauttaminen. Sotilaspoikajärjestö oli yksi niistä. Koulukäytävään liityin Kalajoen Junkkareihin. Se oli kannustimena, kun opiskelun jälkeen menin liikealalle. Rovaniemellä liityin Ounasvaaran Hiihtoseuraan, Kokkolassa Kokkolan Suunnistajiin ja Vaasassa Vaasan Suunnistajiin. Näin olin heti osana paikallista yhteisöä.

Eero Alasuvanto

Sotavanki maatalan töissä

Suomen valtio antoi sodan aikana maatalojen työvoimaksi luotettavimpia sotavankeja, jotka suostuivat lähtemään maataloihin töihin. Vangit asuivat tiloilla. Työaika oli aamuseitsemästä kello 17:ään.

Työviikko oli kuusipäiväinen, ja sunnuntai oli lepopäivä. Vangit saivat täyden yöspidon ja ruokailivat talonväen kanssa samassa pöydässä. Maatalojen piti maksaa korvauksena Suomen valtiolle täysyöspidossa olevan suomalaisen maatyömiehen palkka. Vangit saivat valtiolta työpäiviltä pientä päivärahaa, ja jos he olivat tupakkamiehiä, he saivat myös suomalaisen sotilaan päivittäisen tupakka-annoksen.

Asuimme Haukivuoren Moilalassa, ja lähin sotavankileiri oli Naarajärvellä Pieksämäen lähellä. Haimme sieltä sotavangin ja palautimme vangin aikanaan samaan paikkaan.

Kun vanki saapui, kävimme hänen kanssaan tapaamassa naapuritaloissa olevia sotavankeja. Myöhemmin vangit vierailivat toistensa luona aika vapaasti. Joskus sunnuntaisin meidän tuvassamme oli jopa 5–6 sotavankia samanaikaisesti. Sisareni sanoi kerran: ”Mitähän kaverit puhuivat keskenään, kun heitä ajoittain nauratti hilpeästi?” Jos sotavanki halusi tavata naapurin sotavankia, hän pyysi aina luvan tapaamiseen. Tapaaminen ja tapaamis aika sovittiin.

Kuvassa Erkki Riipinen (vas.), hänen veljensä Eino Riipinen ja sotavanki Dimidri Ivanov. Kuva on otettu Erkki Riipisen kotitilan pellon laidalla Haukivuoren Moilalassa lokakuun puolivälissä 1943.

Koko ajan tiedettiin, missä sotavanki oli ja kuinka kauan. Tapaukset ajoittuivat pääosin sunnuntaipäiville.

Nukuin sotavangin kanssa samassa tuvassa. Sänkyjen päiden väliä oli noin metri. Varsinkin alkuaikoina hän näki hankalia painajaisunia, saattoi hypätä sängystä pystyyn tai äänellä voimakkaasti, ja välillä saattoi ilmetä itkuisuutta. Suomalaiset olivat saartaneet

hänen yksikkönsä mottiin, ja sieltä oli loppunut ruoka. Hänen mukaansa viimein oli vain vähän hevosen nahkaa. Kyse oli kesäajasta.

Neuvostoarmeijassa jokaisessa komppaniassa oli komppaniapäällikön lisäksi politrukki, joka teki selväksi, että vangiksi ei saanut antautua missään vaiheessa, vaan viimeinen patruuna oli säästettävä itsensä tappamiseen. Jokainen sotavanki pelkäsi, että kohta-

lo voi olla kova, kun heidät aikanaan palautetaan Neuvostoliittoon. Me lupasimme meidän sotavangilemme, että emme kerro hänen nimemme, jos joudumme sodan jälkeen kuulusteluun vankiasiassa.

Vankia piti kohdella hyvin

Kun sotavanki luovutettiin taloon, mukana tuli kirjallinen määräys,

jonka mukaan vankia piti kohdella hyvin ja vangin kanssa piti noudattaa työaikalakia. Meiltä noin neljän kilometrin päässä eräässä talossa oli kaksi sotavankia. Isäntä oli vähän äkkipikainen ja huijaisi toista vankia nyrkillä.

Seurauksena oli, että vangit otettiin heti pois talosta, uusia vankkeja ei annettu ja isäntä sai syytteen pahoinpitelystä.

Lähitöillä oli Itä-Karjalasta,

Moskovan alueelta ja Ukrainasta kotoisin olevia sotavankeja. Yksi vangeista oli Suomesta vapaussoodan aikana Neuvostoliittoon muutaneen perheen poika. Hänen etunimensä oli Jukka. Hän kertoi olleensa neljän vuoden ikäinen, kun perhe oli ylittänyt rajan. Elämä oli ollut rajan taakse menemisen jälkeen erittäin kovaa. Isä oli tapettu Stalinin vainoissa. Äiti oli kasvatannut ja kouluttanut lapset. Jukka oli valmistunut insinööriksi ja osasi hyvin suomea. Jukka sanoi, että hän antautui tarkoituksella sotavangiksi eikä palaa ikinä Neuvostoliittoon. Hän lähti Suomen armeijan mukana taistelemaan Neuvostoliittoa vastaan. Miina räjähti hänen jalkojensa alla, ja hän menetti molemmat jalkansa. Hänen myöhemmistä vaiheistaan en tiedä.

Jukan jälkeen samaan taloon tuli 22-vuotias ukrainalaispoika. Hän sanoi, että Neuvostoliitto on niin laaja maa, että Saksa ja Suomi häviävät sodan.

Erkki Riipinen

Kertomus sotavangista

”Vanha mies, vanha hevonen”

Sodan yhä jatkuessa maataloissa oli sotavankeja kesätöissä. He olivat työvelvollisia. Pikkupoikana oli Etelä-Pohjanmaalla Jalasjärvellä, jonne varhaiskevällä 1941 muutimme ja ryhdyimme kunnostamaan uutta kotia menetetyllä tilalla.

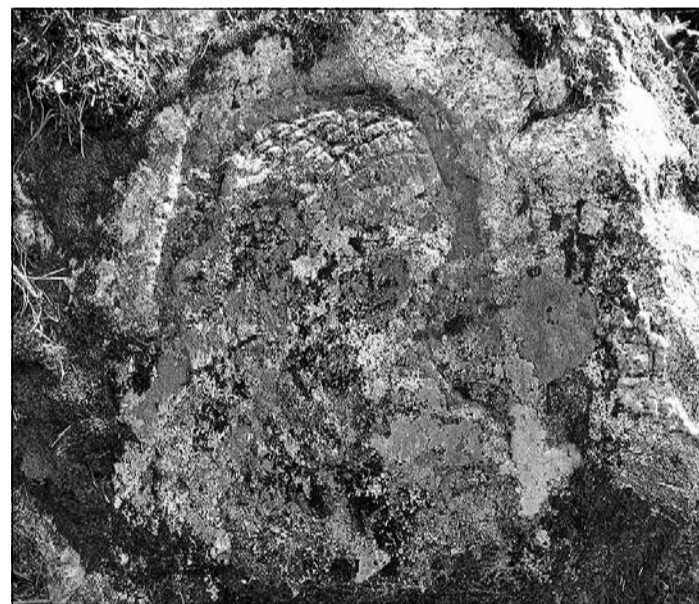
Lähimaastosta sankan kuusikon keskeltä Aleksei oli löytänyt suuren kivipaaden. Iltatöinä

kenellekään kertomatta hän kävi muotoilemassa kivipaateen Stalinin pään, joka näkyy siellä tänäkin päivänä. Työvälineinä hänellä oli vasara, vanha kirves ja sirpin kappale, ei siis kummoiset työvälineet. En tiedä, mikä oli hänen tarkoituksensa, kun hän kuvan muotoili. Enkä myöhemminkään ole sitä keneltäkään kuullut. Sen ajan kertojen joukko on kovasti harventunut. Onko kiveen muotoiltu kuva kenties muisto kylän väelle? Kuvan tarkoitusta voimme pohtia kaikessa hiljaisuudessa, vaikka vastausta emme saisiakaan.

Minulle jäi käsitys, että Alekseille oli mieluista olla töissä maataloissa. Ihmetystä hänelle aiheutti se, että työvälineet voitiin jättää pellolle yön ajaksi. Hänen kotimaassaan asiat olivat toisin.

Talojen ruoka ja ylläpito olivat luku erikseen verrattuna vastaavaan vankileirillä. Hän tarkkaili myös luontoa, varsinkin lähijärveä, joka hyvin näkyi pihapiiriin. Jos järvellä sattui olemaan jotain erikoista, innostuneena hän sitä talonväelle käsiä apuna käyttäen selitti. Suomen kieltä Aleksei ymmärsi enemmän kuin puhui.

Kesän mentyä ja talven lähestyessä paluu vankileirille oli edessä. Mieluista lähteminen ei ollut jo senkään takia, ettei ollut tiedossa, mitä tulevaisuus tuo tullessaan. Niinpä talon vanhaisäntä lähti hevostyöillä viemään häntä takaisin vankileirille. Heidän ajettuaan muutaman kilometrin ohi kirkonkylän vanki pysäytti hevosen, hyppäsi reppuineen pois kyydistä ja sanoi: ”Vanha mies, vanha

Stalinin pää. Vuosien kuluessa kuva on pahoin rapautunut.

hevonen.” Ja hänen matkansa jatkui kävellen.

Isäntä palasi takaisin kotiin tietämättä tarkemmin, mikä oli Alekseihin tarkoitus lähteä kävellen jatkamaan matkaansa ja missä oli vangin määränpää, eikä myöhemminkään hänestä mitään kuulunut. Toisen naapurin sotavanki oli lähdön hetkellä kovasti itkien näyttänyt kädellään viiltoa kurkkunsa kohdalla.

Teksti ja kuva:
Tauno Kauhanen
Jäppilä

Sota- ja pula-ajasta

Meidän Metsäpirtistä lähteneen pikkuperheemme uusi asuinpaikka oli Etelä-Pohjanmaalla Jalasjärvellä, jonne varhaiskevällä 1941 muutimme ja ryhdyimme kunnostamaan uutta kotia menetetyllä tilalla.

Kodin laitto jäi lyhyeksi. Alkoi uusi sota. Sota vei isäni terveyden siinä määrin, ettei hän enää pystynyt maatoihin, ja niinpä meidän oli pakko luovuttaa maapaikka takaisin valtiolle. Saimme korvauksen valtion oblikaatioina, joita sitten määrääjain pankissa vaihdimme rahaksi. Osa oli valtiolla lainassa tietyn ajan.

Vanhempani saivat asunnon ja työpaikan seurantaloon vahtimestareina. He asuivat samaa taloa elämänsä ehtooseseen asti.

Minä olin maatalossa renkipoikana Kurikassa ja työtä ja touhua riitti. Vanhaisäntä oli erittäin asiallinen ja mukava mies, jonka kanssa oli hyvä työskennellä ja oppia maanviljelyn alkeita.

Maanviljelijää minusta ei kuitenkaan tullut, vaan tuli työn lomassa sotilaspoika ja sitten valtion pienipalkkainen virkamies.

Pari tapausta ovat jääneet hienoina ja lämmittävänä mieleeni. Kerron nyt muistoni. Sota- ja pu-

la-aikana oli puutetta vähän kaikesta, mitä kaupasta voi ostaa. Minulle tuli kenkäpula.

Isäntäni ei mennyt neuvottomaksi vaan sanoi: ”Orotas pikkuksen, mää käyn tuolla liiverissä katomassa, olisinko paiskanut sinne käyttökepeoset pieksut.” Löytyihän sieltä hyvät pieksut, tosin vähän isot, mutta kun laittoi lisää sukkia jalkaan, niin mukavasti mukana kulkivat. Näin kenkäpula sai ratkaisun.

Sitten sota loppui, mutta pula-aika jatkui. Ja noistakin pieksuista tuli loppu, ja talvi oli edessä. Mitäs nyt?

Tuli mieleeni, että Jalasjärven puolella oli Urho Viljanmaalla suutarinverstas, eikä muuta kuin pyörän selkään ja Urho-mestarin luo apua hakemaan.

Katseli se Urho niitä pieksuja ja sanoi sitten: ”Ei kuule, poika, näistä ruojuhista tuu enää kalua, niin ovat jo huonossa kunnossa, että joutuvat tunkion täytteeksi.” Meinasin siinä jo tulla tippa silmään, mutta Urho jatkoi: ”Orotas horvin aikaa, mää käyn tuolla puorin puolella. Josko olisin sinne nakannut jonniilaiset pieksut.”

Hetken kuluttua mestari tuli, ja hänellä oli veitikka silmäkul-

massa, kun hän sanoi: ”Löytyihän sieltä tällaiset, joten paappas nuo jalakaas. Onhan ne vähän isoot, mutta paa kaharet sukat.”

Olin sanaton, mutta sitten kuitenkin kysyin: ”Jos te myytte nämä minulle, niin sanokaa hinta. Käyn kotoa hakemassa rahaa ja tulen sitten hakemaan kengät.” Urho sanoi, ettei hän niitä myy, mutta saan ne ilmaiseksi. Mainitsi, että joku kulkija oli ohimennen käynyt verstaalla ja pyytänyt niistä muutamaa markkaa ja lupasi tulla hakemaan ne, kun saa rahaa. Mutta ei kait sille kulkijalle sitten tilipäivää tullutkaan, jo-

ten toisen vahinko oli minun onni.

Tällaiset tapaukset ovat oma-kohtaisesti todistaneet minulle, että kyllä maailmassa on hyvyttä ja anteliaisuutta. Niinhän metsä vastaa kuin sinne huutaa. Näitä tämän tyylisiä tapauksia on elämäni varrella ollut muitakin, joten ehkä oma käyttäytyminen on ollut osana niihin.

Pentti Tirri

Suomalaiset vapaaehtoiset veljeskansoja auttamassa

Viron ja Latvian vapaussota sata vuotta sitten

Viro julistautui itsenäiseksi 24. helmikuuta 1918, noin seitsemän viikkoa myöhemmin kuin Suomi. Heti seuraavana päivänä Saksa alkoi Viron miehityksen. Jouduttuaan häviölle ensimmäisessä maailmansodassa Saksa kuitenkin joutui marraskuussa 1918 vetäytymään pois Virossa. Tällöin Venäjän ja Viron bolsevikit alkoivat miehittää Viroa. Vuoden lopulla jo yli puolet maasta oli bolsevikien käsissä.

Viro pyysi apua naapurimailta. Pohjoismaista vain Suomi vastasi avunpyyntöön myönteisesti. Valtiolta antoi perustaa kaksi vapaaehtoispataloonaa Viron aut-

toi 31. tammikuuta 1919 bolsevikit Pajun rajussa taistelussa ja vapautti seuraavana päivänä Valkin eli nykyisen Valgan kaupungin. Bolsevikit alkoivat vetäytyä takaisin itään päin. Pajun kartanon pihassa on Pohjan Poikien muistokivi ja kartanon läheisyydessä suuri, pyramidimallinen Pajun taistelun muistomerkki.

Valkin valtauksen jälkeen Hans Kalm alkoi valmistella myös pohjoislatvialaisen Marienburgin (nyk. Aluksne) valtaamista. Ratkaiseva taistelu Marienburgista käytiin 21. helmikuuta 1919 rautatieasemalla. Raju taistelu päättyi vihollisen

Suomalaisten vapaaehtoisten muistoa vaalitaan Virossa ja Latviassa

Ensimmäisen suomalaisen vapaajoukon taistelujen 100-vuotismuistojuhlaa vietettiin 3. tammikuuta 2019 Viron Kuusalussa. Kuusalun hautausmaalla paljastettiin ensimmäisen suomalaisen kaatuneen **Aukusti Tuomisen** muistokivi. Puolustusministerimme **Jussi Niinistö** osallistui tilaisuuteen. Pohjois-Virossa on useita suomalaisten taistelujen muistomerkkejä ja vuosittain järjeste-

Puolustusministeri Jussi Niinistö laski seppeleen kaatuneiden suomalaisten vapaaehtoisten muistojuhlissa Viron Kuusalussa 3.1.2019. Kuva: Hannele Valkeeniemi.

Kunniakäynti Pohjan Poikien muistokivellä 31.1.2019. Kuva: Sirkka Ojala.

tamiseksi. Ruotsalaisen majuri **Martin Ekströmin** johtama noin tuhannen miehen "I Suomalainen Vapaaajoukko" taisteli tammikuussa 1919 Viron pohjoisosassa. Parissa viikossa Ekströmin pataljoona vapautti maan pohjoisosan aina Narvaa myöten.

Tammikuun puolivälissä Viroon saapui Suomesta toinen vapaaehtoisten joukko, virolaisen eversti **Hans Kalmin** johtama noin 2 300 miehen suuruinen "Pohjan Poikien rykmentti". Se siirtyi maan etelä-ajan tuntumaan. Yhdessä virolaisen **Julius Kuperjanovin** sissipataljoonan kanssa Pohjan Pojat

täydelliseen pakoon. Kaksi päivää myöhemmin eli 23. helmikuuta Pohjan Poikien noin 60 miehen osasto kävi epäonnisen taistelun Babezkin kylässä (nyk. Beja) runsaan kymmenen kilometrin päässä kaupungista itään. Itse asiassa osasto johdatettiin siellä bolsevikien ansaan.

Suomalaisten vapaaehtoisten taistelut Viron ja Latvian itsenäisyyden puolesta vaativat raskaat uhrit. Ekströmin pataljoona menetti kaatuneina 33 miestä. Pohjan Poikia kaatui noin 120, heistä Pajun taistelussa 31 ja Latvian puolen taisteluissa 24.

tään Kolgan kartanon ympäristössä "Ekströmin marssi" -tapahtuma, samoin Narvan alueella "Eskolan juoksu", joka on nimetty Narvaan ensimmäisenä hyökänneen suomalaiskomppanian päällikön mukaan.

Pohjan Poikien Pajun taistelun ja Valkin vapauttamisen 100-vuotisjuhla oli 31. tammikuuta 2019. Päivä alkoi muistotilaisuudella Valgan Jaani-kirkolla. Kirkon seinässä on kaatuneiden Pohjan Poikien muistotaulu. Juhlallisuudet jatkuivat Pajun kartanon pihassa olevalla Pohjan Poikien muistokivellä ja kartanon läheisyydessä olevalla mahtavalla, pyramidi-

Pohjan Poikien muistokivi paljastettiin 21.2.2019 Aluksnen rautatieasemalla. Puhumassa Vapaussodan Perinneliiton puheenjohtaja Kalervo Sipi. Sipi on Pirkka-Hämeen Sotilaspoikien Perinnekillan kunniajäsen. Kuva: Sirkka Ojala.

mallisella Pajun taistelun muistomerkillä. Paikalla olivat myös Viron presidentti **Kersti Kaljulaid** ja puolustusministerimme Jussi Niinistö.

Iltapäivällä oli Valgan rautatieasemalla Valkin vapauttamisen kansalaisjuhla ja historiallinen taistelunäytös. Pajun taistelun 100-vuotisjuhlallisuuksiin osallistui bussilastillinen Vapaussodan Perinneliiton jäseniä lähinnä Tampereen seudulta.

Helmikuun 23. päivänä 1919 vietettiin Marienburgin taistelun 100-vuotismuistojuhlia Aluksnessa ja Bejassa. Aluksnen rautatieasemalla paljastettiin taistelun ja Pohjan Poikien muistokivi, itärajaltamme Rautjärveltä siirretty panssariestekivi. Aluksnen kulttuurikeskuksessa avattiin näytelly "Kylästä kaupungiksi", jossa esitellään kaupungin historiaa ja myös Pohjan Poikien taistelua sata vuotta sitten. Suomalaisena asian tuntijana näyttelyn kokoamisessa on toiminut historioitsija, ekonomi **Tuomo Juntunen** Kangasalta. Kulttuurikeskuksessa oli musiikkipitoinen juhla, jossa jaettiin myös tunnustuksia juhlallisuksien puuhahenkilöille. Vapaussodan Perinneliiton puheenjohtaja **Kalervo Sipi**, Tampereen Seudun

Perinneyhdistyksen puheenjohtaja ja **Markku Rauhalahdi** ja Marienburg 100 -hankkeen keskeinen toimija **Tuomo Juntunen** saivat Latvian puolustusministeriön kunniamitalin.

Päivän juhlallisuudet jatkuivat Bejassa kunniakäynnillä suomalaisten vapaaehtoisten sankarihautausmaalla ja musiikkipitotilaisuudella Bejan peruskoululla. Bejan koulu ja kylämuuseo pitävät hyvää huolta seitsemän suomalaisen sankarihautausmaasta ja vaalivat Babezkin taistelun perinteitä. Marienburgin taistelun 100-vuotisjuhlallisuuksiin osallistui latvialaisten ohella bussilastillinen Vapaussodan Perinneliiton jäseniä lähinnä Tampereen alueelta, mutta myös muista jäsenyhdistyksistä. Lisäksi juhlassa esiintyi porvooolainen Runebergskören BSB -kuoro. Muutamia suomalaisia asiansharrastajia oli tullut myös omilla kyydeillään.

Kirjautuudet Pajun ja Marienburgin taisteluista

Vapaussodan Tampereen Seudun Perinneyhdistys on julkaissut taistelujen muistovuoden kunniaksi kaksi kirjaa. "Paju 31.1.1919"

-kirja on suomen- ja virokielinen ja sen ovat kirjoittaneet **Tuomo Juntunen** ja virolainen **Olev Teder**. Kirja on 112-sivuinen, A4-kokoinen ja runsaasti kuvitettu. "Marienburg 21.2.1919" -kirja on suomenkielinen ja sen on kirjoittanut **Tuomo Juntunen**. Kirja on 64-sivuinen, A4-kokoinen ja runsaasti kuvitettu. Kirjoja voi tilata Vapaussodan Perinneliitosta: vape@perinneliitto.fi tai puh. 045 634 5026. Hinta on 20 € + postikulut.

Viron Vapaussodan Historia-seura yhteistyössä Suomen Viron suurlähetystön kanssa julkaisi äskettäin kirjan "Vägitöön kaunis jääb... – Teon uljaan muisto..." Se on muistikirja Viron vapaussodassa kaatuneista suomalaisista. Kirja on 152-sivuinen ja A4-kokoinen. Sitä voi myös tilata Vapaussodan Perinneliitosta. Hinta on 20 € + postikulut.

Markku Rauhalahdi
Vapaussodan Tampereen Seudun Perinneyhdistyksen puheenjohtaja,
Pirkka-Hämeen Sotilaspoikien Perinnekillan jäsen

Kunniakäynti suomalaisten vapaaehtoisten sankarihautausmaalla Bejassa. Kuva: Markku Rauhalahdi.

Lapinlahden vanha hautausmaa ja sankarihautausmaa saivat uuden aidan

Syksyllä 2018 seurakuntayhtymän palvelupäällikkö otti yhteyttä. Sankarihautausmaan aita oli huonossa kunnossa, ja se pitäisi uusia. Pidetään kokous asian tiimoilta ja päätös oli, että tehdään uusi aita talkoivoimin.

Tuumasta toimeen, päätettiin aidan malli ja väri. Tekopaikkaksi saatiin lämmin tyhjillään oleva halli, joka sopi erinomaisesti kyseiseen tarkoitukseen.

Suunniteltiin ja rakennettiin kaksi maalauslinjaa ja sahauslinjaa, jossa aitaelementtien laudat saatiin määrämmitoisiin, ja tehtiin sapluuna, jossa aitaelementti, kooltaan yli kolme metriä pitkä, koottiin.

Työt aloitettiin marraskuun alussa. Elementit, 130 kappaletta, olivat valmiina kahteen kertaan maalattuina joulukuussa. Ne jätettiin halliin odottamaan kevättä ja lu-

mien sulamista.

Aidan pituus oli hieman vajaat 500 metriä. Lautaa tilattiin runsaat 5 086 metriä. Maalia käytettiin 193 litraa ja ruuveja yli 17 000.

Toukokuun puolesta välissä aloitettiin uuden aidan paikoilleen laitto. Uusi aita oli valmis 3.6.2019, jolloin se oli viimeistelymaalattu ja tehty kolme porttia.

Hautausmaa on uusiutunut ilmeensä. Siellä lepäävät yhdeksän vapausodan ja 284 talvi- ja jatkosodan sankarivainajaa. He ovat saaneet arvoisensa puitteet.

Aidan tekoon osallistui kaikkiaan kaksitoista miestä, jotka olivat yhtä tekijää lukuun ottamatta eläkeläisiä. Reserviläisiä, reservin upseereita sekä sotilaspoikien perinnekillan ja paikallisen sotaveteraanijärjestöjä jäseniä.

Talkoopäiviä tuli kaikkiaan 26,

Vanha hautausmaa ja sankarihautausmaa ovat saaneet uuden ilmeen.

ja talkootuntien määrä oli 592 tuntia.

Hommissa oli tekemisen meininki, mutta huumori kukki koko ajan. Välillä tuntui, ettei malttaisi lähteä laisinkaan kotiin. Porukassa vallitsi erittäin hyvä henki. Talkoot toivat mukavaa vaihtelua eläkeläisten arkeen.

Samalla toimimme oman pienen panoksemme seurakunnan hyväksi. Kiitoksena saimme hyvän mielen ja juhlan aterian, jonka seurakunta tarjosi historiallisessa ja kauniissa Väärin pappilassa.

Talkoolaisten puolesta

Teksti ja kuva:

Seppo Ryhänen

Ylä-Savon Sotilaspoikien Perinnekillan puheenjohtaja

Sotilaspoikapatsas 2019

Liiton perinnekäpäivänä 29.5.2019 Lahdessa Sotilaspoikapatsaalla lippuvartiassa olivat Pertti Mäkelä ja Tapio Kanerva. Kukkalaiteen laskivat Sotilaspoikien Perinneliiton puheenjohtaja Hannu Luotola ja Päijät-Hämeen Sotilaspoikien Perinnekillan puheenjohtaja Tuulo Lehtinen. Kuva: Jorma Arvelin.

80 vuotta Talvisota-konsertti

su 1.12.2019 klo 15.00

Hirvensalmen Seuratalolla (ent. Suojeluskuntatalo).

Laulu: **Kari Kanto**. Harmonikka: **Arto Kivekäs**

Liput 15 €. Tervetuloa!

Järjestää: Suur-Savon Sotilaspoikien Perinnekilta ry

Marskin päivään kuuluu Worschmack

Satakunnan Sotilaspoikien Perinnekillan Porin osasto järjesti jälleen juhlan Marskin päivään liittyen 4.6. Juhla järjestettiin nyt kolmannen kerran. Tervetulopuheessaan Porin osaston puheenjohtaja **Esa Luovula** nosti esille sotilaspoikatyön perinteen merkityksen ja säilyttämisen.

Juhlapuheen tilaisuudessa piti Satakunnan oma poika, Maavoimien esikuntapäällikkö, kenraalimajuri **Markku Myllykangas**. Puheessaan hän kertoi ajankohtaisista turvallisuuteen ja maanpuolustuksen tulevaisuuteen liittyvistä asioista.

Tervehdyksen juhlaan toi Sotilaspoikien Perinneliiton puheenjohtaja, prikaatikenraali evp **Hannu Luotola**. Markku Myllykankaalle ja Hannu Luotolalle luovutettiin ti-

Runsaslukuinen yleisö nautti juhlan ohjelmasta ja antimista.

laisuudessa Satakunnan Sotilaspoikia Satakunnassa -kirja. Kirjan tekeminen on osa sotien 1939-45

perinneyötä. Merkittävä rooli kirjan teossa oli Nakkilan lukiolla. Lukion toisen vuosikurssin oppilaita oli mukana tekemässä sotilaspoikien haastatteluja.

Marskin päivän juhlassa oli "yläläytysnumerona" esillä aito Mannerheim-risti nro 151. Mitalin saajan majuri **Tauno Parosen** historian esitteli JP 21:n Satakunnan Perinneyhdistyksen puheenjohtaja **Pertti Ramstedt**.

Illan aikana nautittiin perinteinen Marskin herkkä Worschmack-päivällinen Marskin ryyppynä. Juhlassa oli mukana lähes 50 maanpuolustuksen ystävää. Puheiden ja ruokailun lisäksi juhlassa kuultiin porilaisen Vaarinlaulu-kuoron esittämää isänmaallisia lauluja.

Teksti ja kuva:

Tapio Huhtanen

Sotilaspoikien kesäpäivä

Monien yhdistysten kesätoiminnan kohokohta on jäsenistölle järjestetty kesäpäivä. Suosittuja paikkoja ovat saunarannat, joissa on riittävästi sisätiloja. Salossa vakipaikkaksi on tullut Kiikalassa Lammenjärven rannalla sijaitseva Salo-USkelan seurakunnan omistama ranta-sauna.

Heinäkuun 2. päivänä järjestettiin Kiikalassa Lammenjärvelle odotettu "kesäpäivä". Kutsua noudattivat omien jäsenten lisäksi Salon Seudun Lottaperinteen jäsenet niin, että paikalla oli noin 40 henkeä. Päivän ohjelmassa oli kahvitelua, saunomista, uintia ja makkarapaistoa. Näiden lomien oli sijoitettu ohjelmaa. Tänä vuonna kiikalalainen musiikin monitoimimies **Hannu Määttänen** esiintyi ja säesti yhteislaulut, joista mainittakoon Unto Monosen Satumaa.

Ohjelmassa oli myös Johannislundin Sketsiteatterin esitys siitä, mitä Pruuokin koulussa oli aikoinaan tapahtunut. Koska olimme

Sotilaspoika Allan Sjöberg ja lotta Laura Kataja nauttimassa grillimakkaraa. Kuva: Pertti Falkstedt.

seurakunnan tiloissa, sketseissä oli myös Kiikalassa seurakunnan menneitä tapahtumia. Esiintyjinä olivat Carl-Magnus af Torckenberg, pelimanni Hidoisenbölen kylästä, Frillanbölen Walteri ja juontajana

Erik von Holzkopf.

Mistä nimet tulevat? Johannislundin Lasitehtaan Kiikalassa perustettiin vuonna 1813 **Johan Berndt von Torcken** Hidoisenbölen (= Frillanböle) koskemattomaan met-

sään. Metsä tarjosi riittävästi polttopuuta lasin valmistusuneihin. Metsä kasvoi hienossa kvartsihiekkassa. Johannislundin lasin vihreä väri johtui hiekan sisältämästä raudasta. Tehtaan toiminta lopetettiin vuonna 1960. A. Ahlström Oy (Karhula, Iittala) ja Riihimäen Lasi Oy ostivat kilpailijan. Lasikylä elää kuitenkin yhä omaa elämäänsä!

Kun vielä oli pidetty arpajaiset, tyytyväinen väki suunnisti kohteihinsa. Lammenjärven henki on aina ollut hyvä, ja ajatukset tälläkin kertaa olivat jo ensi kesän tapahtumassa.

Tulkoon mainituksi, että ensimmäinen kesään ajoittuva sotilaspoikien tapahtuma Salossa oli 4. kesäkuuta tehty kunniakäynti kolmen salonseutulaisen Mannerheim-ristin ritarin haudalla. Näin kunnioitettiin **Hans-Olof von Essenin** Halikossa, **Eino Laisia** Helisummella ja **Urho Lehtovaaraa** Salon vanhalla hautausmaalla.

Eero Törmä

Marsalkan Mikkelä

Suur-Savon Sotilaspoikien Perinnekilta sai korvauksetta Marsalkan Mikkelä -elokuvan omistuksen ja kaikki oikeudet käyttöönsä maanpuolustusharrastusta edistäviin tarkoituksiin **Kalle Fröjdin** kuolinpesältä. Lahjoituksesta laadittiin

lahjakirja osapuolille, lahjanantajalle ja lahjansaajalle. Siinä todetaan omistus- ja käyttöoikeus.

Lahjoituksen aktiivisena osapuolena oli Fröjdin kuolinpesä. Suur-Savon Sotilaspoikien Perinnekillan suuret kiitokset kuolin-

pesälle.

Suur-Savon Sotilaspoikien Perinnekilta teettää 30 minuutin elokuvasta DVD-kopioita, joita on saatavissa 20 €:n hintaan lisättyinä postituskulut. Samoin esitelmärunkoa "Päämajan pojat" on mah-

dollista saada 20 €:lla "tikkuuodossa" joko postitukseksi tai muutoin sovitusti.

Yhteydenotot: Puh.joht. Juhani Manninen, puh. 0500 750 252, juhani.manninen@surffi.fi

Juhani Manninen

Käpykaartilaisen tupakanhaku

Jatkosodan kutsuntoihin eivät kaikki lähteneet mukaan. Pieni osa miehistä painui metsiin tai muihin piilopaikkoihin. Näin tapahtui myös Askaisissa. Viisi kunnan omaa miestä ja yksi turkulainen (sukulaisuussuhde) muodostivat käpykaartin.

Alkuun heitä etsittiin melko aktiivisesti mutta tuloksetta. Etsintöjen vastuhenkilöt olivat suojeluskunnan paikallispuoluejohtaja **Hjalmar Nurmi** ja paikallinen poliisi

Lauri Kartio. Etsintöjen harvetessa "kaartilaiset" tulivat rohkeammiksi ja tulivat jopa ihan näkyville. Kun tästä kerrottiin Kartiolle, hän oli todennut: "Kyllä tämä sota joskus loppuu, ja silloin meidän taas pitää elellä kuten aiemminkin."

Harvontuneet ja tuloksettomat etsinnät eivät kuitenkaan tyydyttäneet suojeluskuntapiirin vastaavia, ja piiri lähetti kolmen miehen ryhmän johtamaan etsintöjä. "Kaartilaiset" oleilivat jopa ihan kotosal-

la. Näin oli tälläkin kerralla. Ryhmään kuulunut turkulaismies oli kotona aamupuorolla, kun etsijät hänet yllättivät.

Mentiin miehissä autolle, joka oli jätetty Kartion pihaan. Kun alustavat kuulustelut oli suoritettu, todettiin, että lähdetään Turkuun. Tällöin tämä kiinnisaatu "herra X" esitti pyynnön: "Kävisin mielelläni kaupasta (matka alle 50 metriä) ostamassa myynnissä olevaa korttivapaata piipputupakkaa. Tulisiko

joku valvojaksi mukaan?" Tähän joku totesi: "Sen kun menet, meidän näemme sinut tästä koko ajan." Kaupan luota alkoi metsä, ja sinne hävisi "herra X". Yksi kiinnisaatusta lähti juoksemaan perään, johon Kartio totesi: "Ei kannata. Se oli ennen TUL:n Varsinais-Suomen piirin parhaita juoksijoita."

Muutaman tuloksettoman etsintäyrityksen jälkeen suoritettu etsintä johti tulokseen. Todennäköisesti tällä kerralla "kaartin" sisäinen

viestintä oli myöhässä.

Alustavan kuulustelun lomasana Kartio totesi: "Tämä kaveri ei ole tupakkamiehiä." Kommentista suojeluskuntapiirin miehet eivät kuulemma suuremmin tykänneet. Tämä henkilö, sanotaan vaikka "herra A", oli ainoa Askaisen kaartilaisista, joka saatiin satimeen. Hän ehti olla vankilassa vain neljä kuukautta, kunnes vapautui välirauhan sopimuksen perusteella.

Totean vielä sen, ettemme me sotilaspojat osallistuneet varsinaisiin etsintöihin vaan niihin liittyviin aputehtäviin.

Pauli Saarinen

Kuolema kulki taskussa

Palasimme evakkomatkalta Ruotsin Burträskistä alkukesästä 1945. Saksalaiset olivat polttaneet koko Oikaraisen kylän ja räjäyttäneet rakentamansa Kemijoen yli johtavan varsin näyttävän, komean pukkis-

tavakseen ison kamarin ja mahdollisuuden käyttää keittiötä. Naapurimme **Helmi** ja **Kalle Niemelän** perhe, johon kuului muun muassa ikä- ja koulutoverini **Osmo**, pääsi lähellä olevaan **Antti Ylikörkön**

hirsirakenteisen toimitalon palaneet rauniot.

Varsin uteliaina ja jopa innostuneina 13-vuotiaina poikasina Osmo ja minä lähdimme tutkimaan, mitä olikaan jäänyt jäljelle kotikylästä ja saksalaisten omasta tukikohdasta. Retkeä varten saimme käyttöömmä polkupyörät ja kiertelimme parakkien raunioilla ja totesimme, että kovin rumaa jälkeä saksalaiset olivat jättäneet.

Raunioilla oli luonnollisesti paljon romua. Erään parakkiraunion viereltä löysimme mielenkiintoiset ja kiiltävät messingin väriset puikot. Niiden toinen pää oli ehkä 7-8 sentin pituinen ja kolmen sentin paksuinen ja toisessa päässä ikään kuin pyrstönä oli 10 sentin pituinen häntäosa. Esineet vaikuttivat hyvin mielenkiintoisilta, ja kun heilutimme niitä, niiden sisus ikään kuin hölskyi. Niinpä pistim-

Saksalaiset polttivat lähtiessään Oikaraisen kylän talot, ja vain jotkut tulisijat säästyivät. Niitä käytettiin evakosta paluun jälkeen uuneina.

Hannes Viiri

Saksalaisten rakentama ja lähtiessään räjäyttämä pukkisilla.

sillan. Vain kylän laitamilla olevat Jyrhämäjärven ja Ylikörkön talot olivat säälyneet tuholta. Koska oma kotimme oli tuhkana eikä jälleenrakennustöihin oltu ehditty ryhtyä, pääsimme **Aapo Ylikörkön** omistamaan Vanhan Korkön taloon vuokralle. Sieltä meidän koko viisihenkinen perhe sai asu-

omistamaan Uuden Korkön taloon. Meiltä oli 7-8 kilometrin matka Oikaraisen kylän keskustaan ja molempien kotiraunioille sekä saksalaisten itsensä tuhoamaan Jokka-vaaran syöksyvenekomennuskunnan tukikohtaan. Samalla tienoolla olivat saksalaisten vuokraaman Oikaraisen kylän suojeluskunnan

Oikaraisen kylän suojeluskuntatalo eli Jokkavaaran pirtti. Kuva: Verner Herranen 1934. Itse asiassa talo oli suojeluskunnan, lottien ja OH:n Jokkavaaran alaoston yhteinen toimitalo.

Myöhempiä saksalaismuistoja

Lainopin ylioppilaana olin muun muassa Kittilässä vt. nimismiehenä vakinaisen nimismiehen **Väinö Rantasen** sijaisena. Poliisitarkastaja **Olavi Lampelalta** tuli puhelinoitto: Saksalaiset keräävät sankarivainajiansa luut yhteen paikkaan Rovaniemen Norvajärvelle ja suorittavat kaivauksia muun muassa Kittilän nimismiespiirissä. Nimismiehen piti valvoa, että kaikki sujui häiriöttä. Asia oli luottamuksellinen.

Kesäisenä päivänä lähdin nuoremman konstaapelin **Erkki Metson** kanssa eräälle kaivuupaikalle. Piirin käytössä oli uusi hieno auto: musta Opel Kapitän. Ei oikein sopiva Lapin silloisille teille. Matala ja pehmeäjäousinen. Kun nimismies kuuli, ettei hänen ylioppilassijaisellaan ollut ajokorttia, hän kirjoitti opetusluvan konstaapeli Metsolle. "Napapiirin pohjoispuolella nimismies vastaa maaherraa", kaiken kokenut vallesmanni opetti lainopin ylioppilasta luvan myöntäessään. Kyllä se niin olikin.

Niin tulimme kaivuupaikalle. Antropologi ja punatukkainen tyttö istuivat viltin päällä ja aterioivat punaviinin kera.

Rovaniemen linjajakoisessa yhteiskoulussa luettiin pitkää matematiikkaa ja ennen muuta pitkää saksaa. Ne kuuluivat yhteen. Saksaa opetti lehtori **Regina Karinie-**

Saksalaissotilaiden muistokappeli Friedhof sijaitsee Rovaniemen Norvajärvellä. Kuva: Pentti Ruohotie.

mi niin ammattitaitoisesti, että siitä tarttui jotakin tällaisen huononkin oppilaan takkiin. Oppilaat olivat hänelle lahjakkuudesta riippumatta korostuneen tasa-arvoisia.

Minäkin tulin nimismiesaikana toimeen saksalla. Kysyin antropologilta, kuinka hän voi erottaa suomalaisten ja saksalaisten ja joskus venäläistenkin luut toisistaan. Hän nauro ja sanoi, että arjalaiset

luut ovat aina erotettavissa muista. – Suomalaiset kaivoivat haudat auki, mutta tuolla paikalla heitä ei silloin ollut.

Kun vaikuttava Friedhof sitten rakennettiin Rovaniemen Norvajärvelle, olin Rovaniemen tuomiokunnassa auskultanttina. Sain – vähäisessä määrin – auttaa kiinteistön paperiasioissa. Norvajärven Friedhof on nimensä veroinen, sitä

sopii jokaisen käydä katsomassa ja ajattelemassa, mitä sota merkitsee.

Vanhempani ostivat sodan jälkeen Ounasvaaran rinteestä Lukkariniemen talosta tontin omaa kotia varten. Viereisellä tontilla oli ollut saksalaisten leipomo, johon oli vedetty vesijohto ja viemäri. Rakennukselle johti kauniisti samankokoisilla luonnonkivillä päällystetty tie meidän tonttimme läpi.

Saksalaisittain huolella tehty.

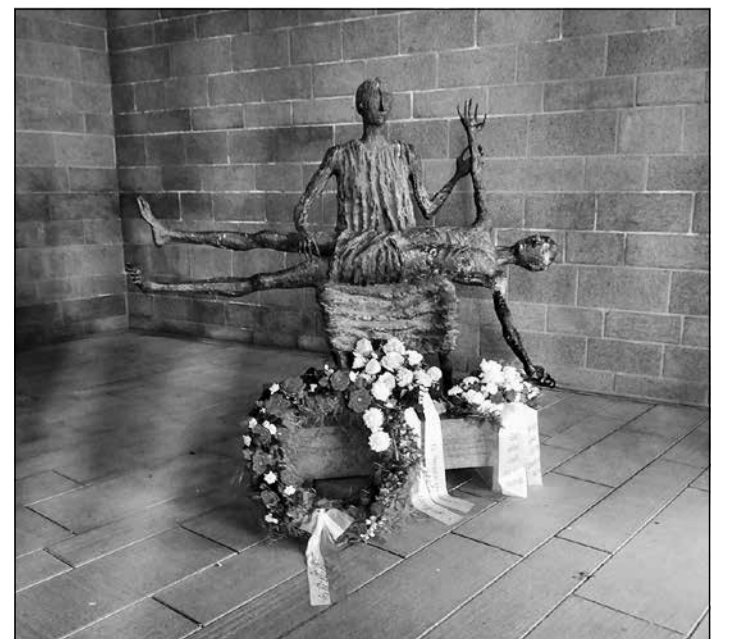
Siihen aikaan oli vaikea saada sementtiä, minkä vuoksi kivijalan valussa käytettiin paljon kiviä. Laitoimme isän kanssa kaikki saksalaisten keräämät tiekivet nykyisin veljeni perheen hallussa olevan omakotitalon kivijalan valuun. Saksalaisajan muisto sekkin.

Jälkeenpäin ajatellen kivetty tie sellaisenaan olisi voinut jäädä muistoksi saksalaisajasta. Vanhempani ajoivat paikalle suuren

määrän multakuormia ja tekivät ruokamultaa olkiakien mädättämällä. Vähän päästä Ounasvaaran karussa rinteessä kukoistivat perunamaa ja marjapensasat. Perennatkin saivat tilansa.

Kaikki sillä varauksella, että muistan asiat nyt osapuilleen oikein. Eletty elämä tahtoo kullata muistot.

Erkki Rintala

Muistokappelin sisäntuloaula. Kuva: Pentti Ruohotie.

Lentohenkilökunnan laskuvarjohyppy jatkosodassa

Jatkosodan aikana Suomi menetti 423 konetta, joista noin puolet erilaisissa lento-onnettomuuksissa ja lentovaurioissa. Noin sata suomalaista joutui turvautumaan laskuvarjoon. Heistä kaksitoista ei selvinnyt hypystä. Hyppääjistä 32 käytti kotimaista PAK-laskuvarjoa.

Ensimmäisinä laskuvarjoon turvautuivat luutnantti **Eero Ylipentti** ja kaiketi myös alikersantti **Eino Saikkonen**. Heidän Lysander, tunnukseltaan LY-114, katosi tiedustelumatkalla. Ainakin Ylipentti hypyi, sillä hän kuoli astuttuaan miinaan lähellä omia linjoja. Saikkosen kohtalosta ei toistaiseksi ole varmaa tietoa.

Ensimmäinen hypääjä, joka selvisi sekä hypystä että sodasta hengissä, oli vänrikki **Helmut**

Pauri. Hän joutui hyppäämään ohjaamastaan Blenheim-pommikoneesta. Pauri hypyi linjojen väärällä puolella ja joutui pian hypynsä jälkeen sotavangiksi. Hänet palautettiin vankien palautuksen yhteydessä 22.11.1944. Paurin hypypäivä oli 1.7.1941. Koneen muu miehistö katosi.

Myös omalla alueella jouduttiin hyppäämään. Esimerkkinä olkoon alikersantti **Mauno Kirjonen**, joka hypyi 22.7.1941. Hän nousi torjuntalennolle Utista ja joutui heti tulitaisteluun vihollislentäjien kanssa. Kirjonen ehti ampuu alas kaksi konetta, ennen kuin sai osumia koneeseensa. Hän pelasti hyppäämällä ohjauskyvyttömästä koneesta.

Luutnantti **Heikki Kesosta** tuli

Lentäjät keskustelevat täysissä varusteissa. Joroinen, lentokenttä 29.6.1941. SA-Kuva. Huomaa italialaiset Salvador-varjot. Niitä käytettiin Fiat-hävittäjissä.

viimeisin jatkosodan aikana hypännyt suomalaislentäjä. Hän oli Morane-Saulnier-koneella palamassa tukikohtaansa 3.9.1944, kun moottoriongelmat ilmenivät. Hän käänsi koneensa ensin nousuun ja sitten selälleen. Avattuun kuomun hän pudottaui koneesta ja avasi varjonsa. MS-647-kone tuhoutui, ja Keso pelastui laskuvarjonsa avulla.

Kaksi suomalaisista hypyi kaksi kertaa. Luutnantti **Paavo Myllylä** hypyi ensin 4.11.1941 Morane-Saulnier-koneesta ja toisen kerran 5.7.1944 Messerschmitt-koneesta. Myös luutnantti **Leo Ukkonen** hypyi kaksi kertaa. Ensimmäinen Fokkerista 27.9.1941 törmätyään viholliskoneeseen ja toistamiseen Morane-Saulnier-koneesta 6.6.1944. Toisesta hypystä hän ei

selvinnyt hengissä varjon syttyttyä palamaan. Molemmat hävittäjälentäjät olivat ensihypynsä aikana vänrikkejä. Ukkosen törmänneen koneen ohjaaja oli todennäköisesti luutnantti **M. N. Piskunov**. Piskunov lensi I-153-koneella.

Saksalaiset **Erich Rudorffer** ja **Georg-Peter Eder** joutuivat molemmat turvautumaan laskuvarjooisensa peräti yhdeksän kertaa. He ovat tietävästi jaetulla ykköstilalla eniten hypänneiden pilottien joukossa toisen maailmansodan aikana. Majuri Rudorffer lensi myös Suomen ilmatilassa. Hän oli yksi Lento-osasto Kuhlmeyn lentäjästä Karjalan kannaksella kesällä 1944.

Itse hypyn suoritus ei aina ollut helppoa. Harjoittelu oli minimaalista. Yleensä kerrattiin vain ohjekirjan mukainen suoritus. Meidän

tehokkaimmasta hävittäjäkoneesta oli ohjekirjan mukaan hypättävä, mikäli se syttyi palamaan tai sitä ei voinut ohjata tai moottorin pysähtyttyä sopivalla etäisyydellä ei ollut turvallista laskupaikkaa.

Jatkosodan aikana Messerschmitt-koneista hypättiin yksitoista kertaa.

Aina ei onneksi hypetty, vaikka syytä olikin. Vänrikki **Ture Mattilalle** ollessaan siirtolennolla venäläisellä I-153-koneella koneen bensiniinsyöttöön tuli ongelmia ja moottori sammui. Mattila mielti hypyitä mutta päätti kuitenkin tehdä pakkolaskun. Pakkolasku Sippolaan onnistui hyvin. Pakkolaskun jälkeen huomattiin, että Mattilan laskuvarjon avauskahva oli matkavarmistettu rautalangalla. Varjo ei siten olisi avautunut!

Suomalaisten lisäksi Suomen

pääpiirteisellä alueella hypäsivät saksalaiset ja neuvostoliittolaiset. Hyppäsiipä täällä muutama englantilainenkin. Englantilaisista mainittakoon **Vincent**-nimellä tunnettu mies, joka joutui hyppäämään Petsamon ja Kirkkonien satoriin tehdyn hyökkäyksen aikana. Herra Vincent oli nähty Petsamon alueella jo Moskovan välirauhan aikana. Saksalaiset ampuivat alas pari Hampton-konetta, jotka olivat siirtolennolla Neuvostoliittoon. Toisessa näistä oli täysin kanadalainen miehistö. Määrällisesti eniten hypyitä tekivät kuitenkin neuvostoliittolaiset desantit. Heitä pudotettiin rajan tälle puolelle yli tuhat. Suomalaisten pitämällä hyppykursseilla hypättiin 200–300 hypyitä.

Pasi Pirttikoski

Fokker-yhteistoimintakone lähtöhommissa, tähyttäjä konekivääreineen paikallaan, ohjaaja kiipeää koneeseen. Rukajärven seutu 25.9.1941. SA-Kuva. Huomaa istuinvarjo. Istuinvarjot olivat käytössä Fokkereissa ja hävittäjistä muun muassa Brewstereissä.

Hypyn suoritus:

Laskuvarjohypyn ollessa kyseessä on ohjaajan avattava syöksyvyöt, irroitettava päähineen radiojohto liittimestään, irroitettava happinaamarin letku liittimestään tai happinaamari päähineestä. Kuomu on poistettava joko käytäen vasemmalla edessä ylhaällä olevaa kuomun pakkolaukaisijaa tai jollei tämä toimi, avataan kuomun lukitsijasalpa ja autetaan käsin kuomua aukeamaan, ilmavirta pitää lopusta huolen. Kuomun irroitus on kumaruttava.

Jos on aikaa ja mahdollisuuksia on kone pyrittävä saamaan mieluummin nousuun ja nopeus alle tavallisen matkalennonopeuden ennen hypyitä. Otetaan sellainen asento, että on mahdollisimman pieni vaara jäädä mistään jäsenistä tai varusteistaan koneeseen kiinni ja että voidaan käyttää hyväksi jalkojen ponnistuskykyä. Hypätään joko sivulle alas voimakkaasti ponnistaen tai säädetään vakaaajalla kone täysin nokkapainoiseksi, jolloin voidaan ponnistaa suoraan ylös samalla vielä työntäen saavua voimakkaasti eteen, jotta mahdollisimman voimakas keskipakovoima auttaa hyppääjää pääsemään peräsinen ulkopuolelle.

Hypyn suoritus Messerschmitt Bf 109:n ohjekirjan mukaan.

Sotilaspoikana pilkkeitten teossa

Suurin osa Suomen autokannasta taisi 1940-luvun alkupuoliskolla kulkea hääkaasun voimalla. Tuo polttoaine tuotettiin autoihin asennetuissa ”hääpöntöissä” joko koivupilkkeistä tai puuhiilestä. Me silloiset sotilaspojat olimme juuri passelin kokoisia pilkkeitten tekoon. Varttuneimmat meistä kelpasivat halkojen katkomiseen pieniksi pätkiksi sirkekilillä. Me heitä nuoremmat sitten naputtelimme pienillä kirveillämme ”lopputuotteen”, joka saatettiin vielä kuivattaa viljalle tarkoitettuihin kuivaamoissa. Kalajoella tällaisia työaita oli useita, jokseenkin joka kylällä. Työmaan ”pomot” olivat tavallisesti suojeluskuntataustaisia miehiä.

Innostuin hommasta niin, että kun kesällä 1944 jonkin sotilaspoikien harjoituksen yhteydessä tiedusteltiin vapaaehtoisia lähtemään lähes viikon mittaiselle pilketyöleirille Nivalaan, ilmoittauduin heti lähtijäksi. Lopullinen ilmoittautuminen tapahtui luonnollisesti vasta sitten, kun olin saanut kotia luvan.

Monista alustavasti ilmoittautuneista huolimatta meitä lähtijöitä oli lopulta vain kolme, kun kavereikseni sain Hansin ja Valton, molemmat tuttuja jo alakouluvuosilta.

Matkalitterat ja matkustusohjeet saimme suojeluskuntatalo Suojan kansliasta, talon yläkerrasta, jossa tuttu Tellervo-kanslisti antoi literoiden lisäksi meille ”äidillisiä” matkustusohjeita. Minulle ainakin ne olivat todella tarpeellisia. En ollut vielä siihen mennessä tehnyt yhtään ”itsenäistä” junamatkaa.

Kommelluksitta pääsimme Nivalan asemalle, josta meidät ohjattiin majoittumaan vanhoihin parakkisiin ja sotilaallisen päiväohjelman pariin. Siihen meitä opasti Kokkolan sotilaspojista nimetty päivystäjä. Ainakin ensimmäinen – pienikokoinen ja suuriääninen – taisi tehtävänsä. Yhtenä leirin johtajana toimi Saksasta kotimaahan palannut SS-mies. Häntä kunnioitimme kovasti. Meitä ”alokkaita” ei päivystäjiksi nimetty, sillä siihen tehtävään olimme liian kokemattomia ja liian

Pilkkeitä hääpönttöä varten. Mietoisten kotiseutumuseo Mynämäki (Mietoinen). Kuvattu 19.6.2016. Kuva: Matti Jalava.

niukasti opetettuja.

Suljetussa osastossa marssimisesta saimme kokemusta, sillä työmaalle mentiin tahdissa marssien ja lauluakin tavoitellen. Paluumatka majoituspaikkaan oli jo hieman vapaamman muotoista. Meillä oli työpaikka suuren Heikkilän tilan riiviladossa. Kunnioitettavaa hohtoa paikalle antoi sen alkuperäisen haltijan **Kyösti Kallion** nimi.

Eräänä aamuna leirin loppujakson aikana leirin päivystäjän ja koko

johtoportaanikin hämmästyks – ja todennäköisesti myös pelästys – oli melkoinen, kun kaverini Kalajoelta eivät olleetkaan mukana aamutoimissa. Asiaa selvitellessä kävi ilmi, että pojat olivat lähteneet kotiinsa siitä kenellekään hiiskumatta. Kotiikävä lienee ollut lähden syy, vaikka me kolme emme tuosta ”punntauksista” jälleen Kalajoella tavatessamme mitään puhuneet.

Viralliset tiedot leiristä olen löytänyt Kokkolan Suojeluskuntapii-

rin Esikunnan julkaisemasta Keski-Pohjanmaan Vartio -lehden numerosta 9, joka on päivätty syyskuulle 1944. Sen sivuilla leirin johtaja, vänrikki **Karvonen** selvittää leirin tavoitetta seuraavaan tapaan:

”Muuttuneen sotilaallisen tilanteen takia on kotirintaman työkysymykset ruvenneet tuottamaan entistä enemmän vaikeuksia, ja sen johdosta talkootoiminta on saavuttanut yhä laajemmat mittasuhteet. Erittäin laajat mitat on tämän kesän aikana saanut pilketalkootoiminta. Jokaiselle piirille on annettu omat pilketavoitteensa, ja niinpä tämän asian eteenpäinviemiseksi Kokkolan sk-piiri järjesti tämän leirin ajalle 28.7.–2.8. Kiireisestä heinäajasta huolimatta ilmoittautui leirille kaikkiaan 45 sotilaspoikaa Kokkolan, Nivalan, Sievin ja Kalajoen osastoista.”

Sota-aika asetti koko kansalle suurempia vaatimuksia kuin rauhanaika. Niinpä tämäkin leiri, vaikka oli koulutusleiri, tahtoi suurimalta osalta käyttää aikaa hyödylliseen työhön. Pojat tahtoivat ”kantaa

kortensa” ja tehdä työtä puolustuslaitoksemme lujittamiseksi. Leirin ohjelma käsitti päivittäin kuusi työtuntia. Lisäksi oli urheilua, kuten uintia ja voimistelua, sekä muita virkistystoimintaa.

2.8. järjestettiin Nivalan Urheilijoiden talolla leirin päättäjaisilltama. Sen ohjelmassa oli vänrikki Karvosen puheen ja luutnantti **Tolosen** laulesityksen lisäksi poikien laulu-, soitto-, huumori-, voimistelu- ja nyrkkeilyesityksiä.

Paras omakohtainen ja pysyvin muistoni Nivalan pilketyöleiriltä on kirjanen Sotilaspoikien hihtokoulutus. Sain sen palkintona osallistumisestani Nivalan urheilukentällä yli 12-vuotiaitten poikien kolmiotelluun. Sitä en muista, kuinka mones kilpailussa olin – en kuitenkaan ensimmäinen. Hyvässä tallessa tuo kirjanen on minulla edelleen. Ilmeisesti siitä on ollut minulle hyötyäkin, sillä myöhempien kouluvuosieni hihtokilpailuissa pärjailin melko hyvin.

Pasi Eskola
Kalajoella

Sotilaspoika kysyy

1. Yksi sota-ajan suosikkilauluista oli Eldankajärven jää. Eldankajärvi sijaitsee

- A) Uhtualla eli Kalevalassa
- B) Loimolassa
- C) Kiestingissä
- D) Sallassa

2. Ukraina on pinta-alaltaan Euroopan suurimpia maita ja sen väkiluku on

- A) Yli 30 miljoonaa asukasta
- B) Vajaat 35 miljoonaa asukasta
- C) Alle 40 miljoonaa asukasta
- D) Yli 45 miljoonaa asukasta

Oikeat vastaukset sivulla 11. Kysymykset ja vastaukset: **Veli-Matti Jusi**

3. Asukasluvultaan Suomen pienin kunta on

- A) Kökar
- B) Luhanka
- C) Kumlinge
- D) Sottunga

4. Paikkakunta tunnetaan nyt nimellä Zelengorsk. Luovutetussa Karjalassa se oli

- A) Antrea
- B) Muolaa
- C) Säkkijärvi
- D) Terijoki

5. Mantsinsaari sijaitsee

- A) Äänisellä
- B) Suomenlahdella
- C) Laatokalla
- D) Peipsijärvellä

6. Jatkosodan korkea-arvoisin sotavangiksi joutunut suomalainen upseeri oli

- A) Majuri Pekka Nieminen
- B) Majuri Jussi Soikkanen
- C) Majuri Olli Korhonen
- D) Majuri Pekka Lehtinen

7. Tuntemattoman sotilaan vaiheet pohjautuvat pitkälle, mutta taiteellisin vapauksin Väinö Linnan omiin sotakokemuksiin. Linna palveli

- A) Jalkaväkirykmentti 1:ssä
- B) Jalkaväkirykmentti 8:ssä
- C) Jalkaväkirykmentti 26:ssä
- D) Jalkaväkirykmentti 56:ssä

8. Pahkajärven ampuma- ja harjoitusalue sijaitsee

- A) Niinisalon varuskunta-alueella Kankaanpäässä
- B) Kainuon prikaatin toiminta-alueella Kajaaniassa
- C) Vekaranjärven varuskunta-alueella Kouvolassa
- D) Jääkäriprikaatin toiminta-alueella Sodankylässä

SATAVUOTIAS SOTILASPOIKA

Viime keväänä maaliskuussa oli monella kuopiolaisella kiireitä. Herroja kulki kovat kaulassa ja lahjaviiri kainalossa. 11.3.2019 oli Paven päivä.

Samaan osoitteeseen taivalsi, vapaamissa asusteissaan, entisiä kavereita, jalkapalloilijoita. He sanoivat toinen toiselleen: "Totta kai sinne lähdetään. Eihän niitä ihan joka päivä ole, satavuotisjuhlia."

Pave, **Paavo Pirinen**, juhli satavuotiaan kahtena päivänä. Tahtumat olivat aitoja, onnistuneita

oli joukkueen parhaita, suoraan sanoen valtakunnallista tasoa. Joukkue puolestaan sai mainetta herrasmiesmäisestä pelityylistään. Kukas muu kuin kuopiolainen **Aulis Rytökön** oli se, joka ensimmäisenä ostettiin ulkomaille!

Oma isä oli esikuvana

Paavon isä **Pekka Pirinen** oli vapaussoturi, joka sitten 1920-luvulta lähtien jatkoi Kuopiossa suoje-

den jälkeen, sotilaspoikien perinnekultatoiminnassa. Paavokin kutsuttiin kunniajäseneksi.

Tulipahan käytyä Syvärilläkin

Hän astui armeijaan talvisodan vielä jatkuessa. Kun Kuopion tykistösuojeluskunta oli kouluttanut häntä jo pitkälle, hän vältti monet alokkaalle tutut muodollisuudet. Hänet pantiin niiltä kylmiltään aliupseerikouluun. Eikä aikaakaan, kun hänestä tuli alikersantti ja jatkoksi, vuosien jälkeen, kersantti.

– Se oli jo jotakin, myhäilee veteraani nyt. – Olin osaltani opin käynyt sotatyönjohtaja. Ja jotta tahti säilyisi, täytyy kersantin huutaa juuri niin kuin kersantin pitääkin.

Huutamalla ja myös muutoin soittamalla Paavon taival jatkui Syvärille saakka. Siellä hän haavoittui. Mutta toipumisen jälkeen armeija otti hänet jälleen huostaansa ja käyttäti vielä Lapin sodankin. Niin että täysi rupeama sotatyötä tällekin miehelle kertyi.

Ranilan stationi

Oy Gust Ranin teetti työntekijöilleen ja osittain toimihenkilöilleenkin vuokra-asuntoja Satamakadun varteen. Tarkemmin sanottuna kysymys on entisen viinapolttimon kohdalle jäävä Satamakadun ja Niemenkadun rajaama kortteli.

Siellä oli yksi iso pihamaa, jossa ruoho ei ehtinyt kasvamaan jalkapalloilijain jaloittelun vuoksi. Se hankautui nillele.

Siellä aloitti kuuluisuutensa tuleva jalkapalloilija Paavo Pirinen. Siihen malliin se oli eräänlainen KuPSin kotipesä, hautomo.

Pavea vieläkin kuuluisammalle urheilijalle **Make Uosikkiselle**, se kortteli oli kotisuutua. Paikka, jota piti aikuisena miehenäkin tulla katsomaan, morjestaamaan.

M. I.

Tämä kuva on Erkki Palolammen kirjasta Kollaa kestää. Sen kuvatekstinä oli: "Make Uosikkinen tähyttämässä 'Rumiluksen' oikealla sivustalla. Tällä paikalla kaatui reservivänrikki Eerola." Palolammen teos oli yksi eniten myytyjä (ja eniten luettuja) talvisotakirjoja.

Vaikka voimistelijat yrittivät

Tokio ei saanutkaan vuoden 1940 kisoja

Martti Uosikkinen hankki jo eläessään kuuluisuuden monet olympialaiset käyneenä mestarivoimistelijana. Sen sijaan ei ole urheilumme historiaan siltään hyväksytty hänen toimenpidettään, joka myös liittyy olympian kisoihin. Katsokaapa tämän jutun otsikkoa.

Mennään sitten syvemmälle.

Kuopiolaisella Raninin kauppahuoneella oli useita laivoja, melkein pienen laivaston verran. Yhtenä kippareista, laivapäälliköistä, oli Uosikkisen isä. Samoja Uosikkisiä oli samoissa hommissa ollut aikaisemminkin, ja tulisi myöhemmin jatkamaan niin kauan kuin noita laivoja riitti.

Rakkaus laivoihin ja polte vesille oli Makella eräänlainen sukuvika. Hän hankki itselleen oman laivan. "Napero" oli suunnilleen yhtä pitkä kuin uittomiesten jämäkät tarvoneet. Ehkä vähän leveämpi.

Siinä oli yhtenäisen, katettu hytti-tila ja keskellä sitä oikea höyrykone. Se siis oli höyrylaiva ja lajissaan varmasti maailman pienimpiä.

Höyrykoneen kahden puolen olivat penkit ja niillä tilaa noin kuuden matkustajan takapuolille. Henkilökuntaa, miehistöä, oli yhdistelmä kippari-masinisti, ja se henkilökunta sai puikkelehtia niissä väleissä.

Kun Naperossa äänestettiin

Koulunkäyntinsä jälkeen ja aikuis-tuttuaan Make muutti pois Kuopiosta. Hän palasi lomillaan takaisin, joskus jopa koko kesäksi. Hänellä oli oma kesäpaikka Kallaveden saarella, ja myös Napero

Mestarivoimistelijan ja sotilaan taival päättyi Kuopioon maaliskuussa 1940. Kuva: Kuopion kulttuurihistoriallinen museo.

Historia alkaa konstilla

Myös keskellä Suomea ja Kallavettä, Naperon suojissa, otettiin kanta. Äänestyksen tulos oli yksimielinen: Kisat Tokioon!

Päästäisiin käymään toisella puolella maapalloa! Ja vielä kisamatkalla! Kenellä kurjalla olisi omia rahoja sellaiseen?

Äänestyskokouksesta ei tehty pöytäkirjaa.

Tokio ei saanut niitä kisoja, ei myöskään Helsinki. Kun suomalaisten hartain toivomus toteutui vuodeksi 1952, vuodetkin olivat muuttaneet asioita ja asenteita. Enää ei tarvittu äänestyksiä. Suomalaiset urheilijat marssivat Helsingin kisoihin yhtenäisenä, yksituumaisena joukkona.

Paitsi että voimistelijoista puuttui yksi.

Jäähyväiset Kollaalle

Olympiavuonna 1940 luutnantti Martti Uosikkinen taisteli Kollanjoella. Kun talvisodasta oli jäljellä enää muutamia päiviä, hän haavoittuu vakavasti.

Lähellä linjoja häntä ryhdytään siirtämään kuljetusrekeen ja vieämään JSP:lle. Kiireissä on mukana hänen omia miehiään. Keskeillä sen kaiken Uosikkinen ääntää: "Muistakaa, pojat. Kollaa kestää!"

Ei käskynä vaan tyynenä kannustuksena hän puhuu alaisilleen, aseveljilleen.

Sitten kuuluu reestä hiljaisemmin, vähin äänin: "Ajomies. Kuopion, Niemenkatu viiteen."

Reki liikahaa liikkeelle.

Mauno Ikäheimonen

Sk-poikaveteraani Paavo Pirinen (vasemmalla) ja kaksi hänen lapsistaan. Keskellä Paula Mercurio ja oikealla Risto Pirinen.

ta. Ei tarvittu jyskettä eikä menemisen meininkiä. Kaikki hoidettiin Paavo Pirisen nykyisessä kodissa, palvelutalossa Valkeisen lammen takana.

Samassa talossa asuu myös hänen vaimonsa. Vaikka molemmilla on omat huoneensa, läheisyys on säilynyt. Vierailuillaan omat lapset perheineen tuovat tuntuman yhteiseen vuosikymmeniä kestäneeseen kotiin.

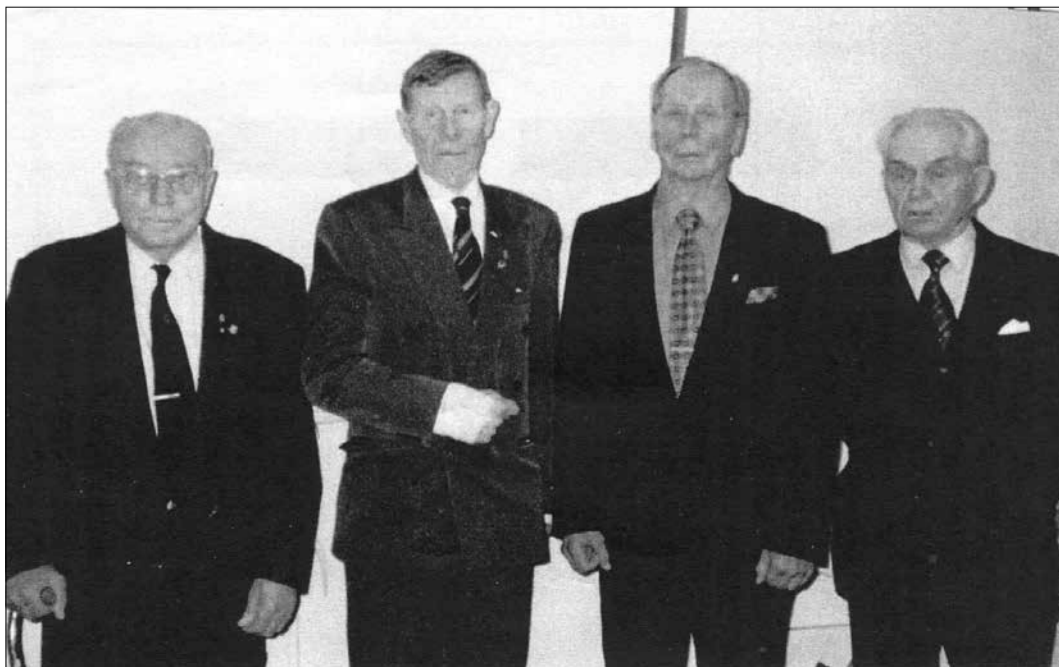
Lapsia on neljä: Jukka (synt. 1950), Paula Mercurio, o.s. Pirinen (1951), Risto (1954) ja Taina Koivisto, o.s. Pirinen (1961).

Kuopion Palloseura perustettiin vuonna 1923. Paavo oli lapsuudestaan lähtien sen kannattajia ja vähitellen sen pelaajia. Kun KuPS nousi mestaruussarjaan 1947, hän

luskuntalaisena. Juuri itsenäisyytensä saavuttaneessa maassa tällainen ratkaisu oli aika lailla yleinen. Pirisen perheessä isä oli myös luontevana esimerkkinä. Ja ensimmäiset kymmenen vuotta täytettyään Paavo liittyi suojeluskunnan poikaosastoon.

Tässä poikajärjestössä harrastettiin jämäkkää urheilua ja opittiin pärjäämään isommassakin joukossa. Vaihteeksi mentiin luontoon, jossa ei näpläilty solmuja vaan rakennettiin nuotio, joka myös syyti. Sk-poikien kesäleirit olivat kaiken huippuina. Lotat istuttivat valmiiseen pöytään jopa kolme kertaa päivässä.

Ajallaan sk-pojista tuli sotilaspoikia. Sitkeimmät heistä jatkoivat, sotien ja pakollisen hiljaisuus-

Paavo Niemen puheenjohtajakaudella nimitettiin Kuopion killan ensimmäiset kunniajäsenet. Tässä heistä neljä (vasemmalta lukien): puutyönopettaja Viljo Hein, maat. ja metsät. tohtori Viljo Holopainen, kansakoulunopettaja Pauli Saastamoinen ja varaosamyyjä Paavo Pirinen. Kuva: Mauno Ikäheimonen.

Risto Pirinen jatkaa näytelmäkirjailijana

Rehtori **Risto Pirinen** jäi kaksi vuotta sitten eläkkeelle, mutta ei suinkaan vanhan viisaan lepoon, kuten tavattiin tehdä vanhoina hyvinä aikoina. Hän ei pääse irti rakkaista harrastuksistaan historiasta ja teatterista.

Kuopion Syväniemellä vaikuttavalle Teatteri Hermannille Risto Pirinen on kirjoittanut näytelmän Kiiltokuvia ja korviketta. Se on peräti laulunäytelmä, ja siksi mainitaan tähän myös säveltäjä: **Janne Nyysönen**. Ja oh-

jaajana on **Sari Siltavuori**. Kesä- ja heinäkuussa näytelmä esitettiin 17 kertaa, jatkuvasti runsaalle yleisölle.

Näytelmässä on mielenkiintoista lähihistoriaa ja kotoinen miljöö: savolaisen kylän tarina talvella 1939–1940, talvisotatalvena.

Ilmapiiirin kiristyminen ja sodan syytymisen aiheuttivat huolta tulevasta. Ja miten kylän omat miehet selviytyivät rintamalla?

M. I.

In memoriam

Erkki Sihvonon 1928–2019

Sotilaspoika, Karjalan siirtolainen, talonpoika ja perheenisä syntyi Uukuniemellä 28.6.1928 ja siirtyi ajasta ikuisuuteen 11.3.2019. Hänet haudattiin isänmaan multiin Lohtajalla 6.4.2019 perheen, sukulaisten ja Keski-Pohjanmaan Sotilaspoikien Perinnekillan perheiden saattamana.

Erkki Nikodemus Sihvonon oli aktiivinen ja tunnollinen toimija ja isänmaan ystävä. Hänen tiensä johti Keski-Pohjanmaalle sodan seurauksena ja vihollisen vallattua rauhansopimuksessa hänen kotiseutunsa. Siirtolaisevakkona hän asettui perheineen asumaan Lohtajan Uusikyliin. Siellä Erkki eli, avioitui ja viljeli uutta kotitilaansa uutterana maanviljelijänä vaikeuksista huolimatta.

Erkki jatkoi aktiivista toimintaansa isänmaan hyväksi muun muassa Sotilaspoikien Perinneliiton julkaisun, Sotilaspoika-

Erkki Sihvonon (vas.) sai Oltermannin sauvan puurojuhlassa 2010. Sauvan luovuttivat Jussi Isotalo ja Juha Eronen.

lehden, ilmoitushankkijana. Hän keräsi suuren summan taloudellista tukea alueen liikelaitoksilta liitolle ja omalle killalleen. Tal-

koolainen teki matkat omin kulkuvälinein niin talven tuiskuissa kuin syksyn sateissa. Hänen ahkera ja uhrattuva uutteruutensa

on meidän kaikkien kiitollisessa muistossa.

Erkki osallistui mielellään jopa yksin liiton tilaisuuksiin ympäri Suomen. Hänen ansiostaan saimme Kälviän maanpuolustusmuuseon arvokasta materiaalia jälkipolville. Oltermannin sauvan Erkki sai killan tunnustuksena vuonna 2010. Hän oli Keski-Pohjanmaan Sotilaspoikien Perinnekillan kunniajäsen.

Siunattu olkoon hänen leposijansa isänmaan ja kotiseudun mullassa Lohtajalla. Perhe, sukulaiset ja tuttavat muistavat kiitollisin mielin poisnukkunutta isänmaan ystävää ja Karjalan uutteraa evakkoa.

Jussi Isotalo
Keski-Pohjanmaan
Sotilaspoikien Perinnekillalta

Pentti Ruohotie
Sotilaspoika-lehti

Lääkintäeverstiluutnantti Kari Niemi 1932–2019

Arvostettu hämeenlinnalainen maanpuolustus- ja ilmailumies, Panssariprikaatin entinen sotilasyliääkäri **Kari Jouko Adolf Niemi** kuoli 86-vuotiaana äkilliseen sairauskohtaukseen Hämeenlinnassa 1. kesäkuuta 2019. Hän oli syntynyt Hyvinkäällä 22.10.1932.

Jo kahdeksanvuotiaana 1941 sotilaspoikiin Hyvinkäällä liittyneen Kari Niemen elämään ja työhön liittyi aina erottamattomasti kiinnostus historiaan, ilmailuun ja itsenäiseen Suomeen. Isänmaallisuus oli arvopohja, josta hän piti tiukasti kiinni.

Sotilaspoikana hän toimi jatkosodan loppuun saakka, jolloin hän oli 12-vuotias. **Reima Lundbergin** toimittamassa Kanta-Hämeen killan 20-vuotishistoriikissa hän muistelee toiminnan olleen moninaista.

”Olin lähettinä muun muassa suojeluskunnan paikallisessa esikunnassa, koulutuskeskuksen esikunnassa ja sairaaloissa. Tehdävät hoidettiin kesällä polkupyörällä ja talvella enemmän kelistä riippuen kävellen. Meitä oli sellainen puoli tusinaa kaveria vuorossa aina kerrallaan.”

Kari Niemen ilmailuharrastus alkoi 1950 Hyvinkäällä Ilmailukerhossa purjelennon A-kursilla ja jatkui 1953 varusmiespalveluksessa Kauhavalla, jossa hän suoritti lentolupakirjan ja vihkiytyi harrastukseen, josta oli tulla myös hänen ammattinsa. Hän opiskeli historiaa kaksi vuotta, mutta sitten lääketiede vei voiton. Niemi valmistui lääketieteen lisensiaatiksi Helsingin yliopistosta vuonna 1964.

Työ toi Kari Niemen Hämeenlinnaan heti valmistumisen jälkeen. Alkuun hän työskenteli vuodet 1963–1971 osastonlääkärinä Ahveniston sairaalassa. Jo vuonna 1969 alkoi myös hänen sivutyönsä Ilmailulaitoksen

ilmailulääkärinä, ja se jatkui aina vuoteen 2002.

Purjelento oli Kari Niemen intohimo. Jotain harrastuksesta kertoo jo se, että hänen nimissään on edelleen Hyvinkään Ilmailukerhon aikalennon ennätys. Hän oli ennätyslennolla koneineen ilmassa yhtä mittaa yli yhdeksän tuntia.

Jo Ahveniston keuhkoparantolan lääkäriaikana Kari Niemeltä tiedusteltiin kiinnostusta siirtyä puolustusvoimien palvelukseen. Hänestä tulikin Hämeen Jääkäripataljoonan sotilaslääkäri 1972. Paikka oli tuttu osa-aikaisesta työstä jo 1960-luvun puolelta.

Työ Jääkäripataljoonassa jatkui vuoteen 1981, jolloin tehtäväkenttä merkittävästi laajeni. Kari Niemi valittiin Panssariprikaatin sotilasyliääkäriksi. Sotilasyliääkärinä hän toimi aina siihen asti, kun siirtyi 60-vuotiaana eläkkeelle vuonna 1992.

Kari Niemen elämässä yhdistyivät perhe, työ ja harrastukset. Isänmaallinen elämäntapa ja erittäin vankka, loppuun saakka tiukasti ajan tasalla pidetty historiallinen – erityisesti sotahistoriaan liittyvät – yleissivistys ohjasivat hänet vapaaehtoiseen maanpuolustustyöhön.

Kari Niemi ei mielipiteitään tuputtanut, mutta hänelle itselleen asiat olivat kristallinkirkkaat. Vapaussota oli hänelle aina Vapaussota isolla alkukirjaimella, ja hänen kännykkänsä soittoaanänenä olivat Muistoja Pohjola-ta-marssin alkuakordit.

Näkyvintä Kari Niemen maanpuolustustyö oli valtakunnallisessa Sotilaspoikien Perinneliitossa sekä Kanta-Hämeen Sotilaspoikien Perinnekillassa. Niemi oli pitkään perinneliiton liittohallituksen jäsen. Hän kuului 1993 syntyneen perinnekillan perustajajäseniin ja oli sen puheenjohtaja vuodet 1994–2013. Hänen nimi-

tyksensä killan kunniapuheenjohtajaksi puheenjohtajavuosien jälkeen oli itsestäänselvyys.

On myös mainittava, että Kari Niemi on tehnyt yhdessä eversti evp **Ilmari Hurmerinnan** kanssa merkittävän esityön perinneliiton 2020-luvulla ilmestyvään 30-vuotishistoriaan. Heidän valmiina oleva osuutensa kattaa perinneliiton vuoteen 2014 saakka.

Ansioistaan Kari Niemi on saanut muun muassa Suomen Valkoisen Ruusun 1. luokan ritari-merkin sekä Sotilaspoikien Perinneliiton kultaisen ansiomitalin.

Kari Niemi matkusti mielellään erityisesti 2. maailmansodan taistelupaikoilla, luki paljon ja viihtyi suvun huvilalla Kangasalan Saarikylässä. Käsistään taitavalle miehelle mökkielämä oli hy-

vää arjen vastapainoa. Saarikylät on ollut tärkeä kesänviettopaikka myös hänen kolmelle lapselleen, heidän aviopuolisoilleen ja kahdeksalle lastenlapselleen.

Avioliitto erikoissairaanhoidossa ja **Vappu Niemen** kanssa kesti 56 vuotta. Kotimaisemana oli 40 vuotta Myllymäki aivan Suomen kasarmien tuntumassa. Parina viime vuotena Kari Niemen askelten tahti hiljeni, mutta mieli oli vireä loppuun asti.

Veli-Matti Jusi

Merkkipaalulla

95 vuotta

Eino J. Nurmi Jyväskylä 15.11.
Toivo J. Rantanen Jyväskylä 18.11.
Kalle Korhonen Paltamo 25.11.

90 vuotta

Tauno Huhtanen Noormarkku 30.9.
Raimo Fagerholm Mikkeli 2.10.
Kaarlo Hirvilampi, Raaha 2.10.
Tuomas Jäntti Karstula 3.10.
Eino Laitinen Kangasniemi 7.10.
Reino Muukka Joutseno 7.10.
Pertti Pakarinen Jyväskylä 7.10.
Pentti Loimula Mikkeli 11.10.
Heikki Koponen Jyväskylä 15.10.
Eero Väisänen Mikkeli 17.10.
Jorma Säisä Vieremä 29.10.
Urmas Weijjo Laukaa 29.10.
Hannu Kippilä Halkia 12.11.
Pentti Kirvesniemi Lemi 14.11.
Aarne Varkila Kuopio 16.11.
Antti Virkajärvi Säynätsalo 19.11.
Erkki Hämäläinen Lappeenranta 28.11.
Esko Kinnunen Savonlinna 10.12.
Asko Saarikorpi Saarijärvi 11.12.
Johannes Silvaniemi Savonlinna 15.12.
Matti Hemmälä Mynämäki 17.12.
Paavo Pietilä Turku 17.12.
Heimo Breilin Savonlinna 22.12.

85 vuotta

Sakari Heiskanen Jyväskylä 12.10.
Erkki Hietämäki Lappeenranta 7.11.
Yrjö Laitinen Lappeenranta 9.11.
Tapio Pomell Turku 10.11.
Maija Soinio Porvoo 4.12.
Mikko Myllys Savonlinna 29.12.
85 vuotta täytti Leo Karttunen Liperi 29.6.

80 vuotta

Taisto Koivuniemi Hämeenlinna 22.10.
Timo Hämäläinen Hämeenlinna 26.10.
Taisto Kamppi Jämsä 8.10.
Antti Karjalainen Iisalmi 9.11.
Tapani Nummi Oravaaari 12.11.
Kauko Olkkonen Mikkeli 28.11.
Tapio Rasi Jämsä 13.12.
Risto Kajatsalo Lieto 29.12.

75 vuotta

Raimo Tervo Sotkamo 8.10.
Arto Liukka Savonlinna 20.10.
Onni Somerkallio Hämeenlinna 23.10.
Risto Kiiskinen Lapinlahti 1.11.
Pekka Rähä Kajaani 20.11.
Pirjo Lehtinen Hirvensalmi 4.12.
Raikko Salo Hämeenlinna 7.12.
Risto Saarinen Hämeenlinna 14.12.

70 vuotta

Yrjö Laukkala Korpilahti 11.10.
Katariina Liukkonen Savonlinna 1.12.
Kristian Röberg Hämeenlinna 11.12.

60 vuotta

Juha Mäkinen Iisalmi 9.12.

Tiedot Merkkipaalulla-palstalle voi lähettää Sotilaspojan toimitukseen. Julkaisemme pyydettyä maininnan ”matkoilla” tai ”ei vastaanottoa”. Tarvittaessa kerromme lyhyesti vastaanoton ajan ja paikan. Julkaisupyynnön voi tehdä merkkipäivän viettäjä itse tai hänen suostumuksellaan esimerkiksi perheenjäsen tai kiltta. Kuvia emme tällä palstalla julkaise. Tämä palvelu on maksuton.

Sotilaspoikamitali

Mitalin on suunnitellut taiteilija **Jouko Hackzell** Saarijärveltä ja valanut taidevalaja **Erkki Liukkonen** Jyväskylästä. Sotilaspoikamitalista lisää Sotilaspojassa 4/2019, muun muassa mitalin saamisen edellyttämät ehdot.

Vastaukset sivun 9 kysymyksiin:

1. A (Uhtualla), 2. D (Yli 45 miljoonaa asukasta), 3. D (Sottunga), 4. D (Terijoki), 5. C (Laatokalla), 6. C (Majuri Olli Korhonen), 7. B (Jalkaväkirykmentti 8:ssa), 8. C (Vekaranjärven varuskunta-alueella Kouvossa)

Sotilaspoika – Soldatgossen

Tampereella 20.9.2019/28. vuosikerta

• Sotilaspoikien Perinneliitto ry:n julkaisema lehti – Tidning utgiven av Soldatgossarnas Traditionsförbund rf. ISSN 1236-2611. Lehti ilmestyy neljä kertaa vuodessa. Painos 4 300 kpl. • **Päätoimittaja Pentti Ruohotie, Kaulokatu 14 C, 33820 Tampere. Puhelin 040 417 6941. Sähköposti: sotilaspoikalehti@pp.inet.fi** • Ilmoitushinnat: 1/1 sivu 660 euroa, 1/2 sivua 416 e, 1/4 sivua 250 e, 1/8 sivu 150 e, 1 x 50 mm 42 e, 2 x 30 mm 50 e, 2 x 40 mm 67 e, 2 x 50 mm 84 e. Etusivu ja lisäväri sovitettava erikseen. Tilaushinta ei-jäsenille 15 euroa. • **Osoitteet ja osoitteenmuutokset** kirjallisena liittotoimistoon, osoite **Kolmospesäntä 2 H 42, 40520 Jyväskylä** tai sähköpostina **sotilaspoikien.perinneliitto@pp.inet.fi** • Osoitteenmuutokseen tulee merkitä osoitetiedoissa oleva killan numero (1–32). • **Toimiston puhelin 0400 192 844, toiminnanjohtaja Ilkka Kaapro.**

• **Sivunvalmistus:** Taittoteam Oy, Suupantie 2, 33960 Pirkkala, p. 040 716 0560. Sähköposti: taittoteam@kotiposti.net
• **Painopaikka:** Sata-Pirkan Painotalo Oy, Pori 2019.

Matka Kannakselle 7.–9.6.2019

Pääkohteina Konevitsan luostari ja Kronstadt

Matkamme alkoi Korpilahdelta varhain perjantaiamuna Pohjolan Matkan mukavassa autossa. Matkaan lähti lähes 40 osallistujaa. Matkan järjestäjinä toimivat Keski-Suomen Sotilaspoikien Perinnekilta ja Korpilahden Isänmaan Ystävät. Matkan johtajana ja asiantuntijana toimi **Mikko Strang**.

Ensimmäisen päivän kohteena oli Käkisalmi. Kaupunki on täynnä mielenkiintoista historiaa. Merkittävien ja mieleenpainuvien kohde oli vanha linna, joka oli alkuaan karjalaisten Vuoksen suuhun rakentama kylälinna. Sen isäntä on vaihtunut usein. Linnaa ovat isännöineet novgorodilaiset, ruotsalaiset, venäläiset ja suomalaiset. Ryhmämme vieraili oppaan johdolla linnan kansatieteellisessä museossa, joka perustettiin linnan torniin vuonna 1894. Museossa on laaja kokoelma esineitä ja vanhoja valokuvia kertomassa paikan ja lähiseudun historiasta. Pitkän matkapäivän päätteeksi majoituimme Käkisalmen eteläpuolella Laatokan rannalla olevaan hotelliin Kapitan Morganiin.

Seuraavana aamuna lähdimme Sortanlahteen, josta oli puolen tunnin laivamatka Konevitsan luostariin. Sää oli mitä parhain, ja mahtava Laatokka näytti meille parhaat puolensa. Konevitsan pienhkö saari on vehreä ja huokuu

Komeita ovat Konevitsan luostarin kirkontornit Laatokalta nähtynä.

Seurue lounaalla luostarin suuressa ruokasalissa.

rauhallisuutta. Luostarin monista rakennuksista pääkirkkosali oli remontissa, mutta tutustuimme sen yläpuolella olevaan isoon saliin, joka toimi tilapäisenä kirkkosalina ja oli maalauksineen ja koristeellineen erittäin kaunis. Pääluostarin läheisyydessä oli rukoushuone vuodelta 1895. Se oli hyvässä kunnossa. Se oli remontoitu ja maalattu suomalaisten voimin.

Erikoinen kohde saarella oli Hevoskivi-niminen siirtolohkare, jonka päälle noin neljän metrin korkeuteen oli rakennettu rukoushuone 1895.

Konevitsan luostarista aiotaan ilmeisesti tehdä melkoinen turistinähtävyys. Sortanlahden rantaan oli valmistumassa iso hotelli ja itse saarella työskenteli kymmenittäin miehiä rakentamassa uutta ja kunnostamassa vanhaa. Erityisesti saaren satama oli työn alla.

Mielenkiintoinen päivä päättyi Terijoella, jossa majoituimme tasokkaaseen Aqvarmarine Spa -hotelliin Terijoen kuuluisten hiekkarantojen läheisyydessä.

Sunnuntai päivän ohjelmaamme kuului Kronstadtin saari. Nykyään sinne pääsee helposti Pietarin kehätietä pitkin. Saaren tärkein nähtävyys on Pyhän Nikolain Laivastokatedraali eli Merimieskirkko. Kirkko valmistui juuri ennen en-

simmäistä maailmansotaa vuonna 1913, mutta se suljettiin vuonna 1927. Tilanteen Venäjällä muututtua kirkkoa alettiin remontoida, ja työ saatiin päätökseen vuonna 2013. Siitä lähtien kirkko on toiminut alkuperäisessä tehtävässään. Katedraali toimii myös muistomerkkinä merillä kuolleitten merimiesten muistolle. Sen läheisyydessä palaa ikuinen tuli.

Palatessa poikettiin luonnollisesti Viipuriin, jossa pakollinen torilla käynti ja kahvit Pyöreässä tornissa kuuluivat ohjelmaan ennen kotimatkan alkua.

Matka oli onnistunut. Sen jär-

jestäjät olivat nähneet paljon vai- vaa retken suunnittelussa ja toteut- tamisessa. Historiatietojen lisäksi saimme kuulla hauskoja tarinoita Korpilahdelta, Muuramesta ja jopa Kittilästä.

Luovutettu Kannas monine nähtävyyksineen on kuin valtava ulkoilmamuseo. Ehkäpä ensi vuonna suuntaamme matkamme tämän museon toiselle reunalle.

Mikko Strang
Kuvat: **Jari Lampila**

Merimieskirkko Kronstadtissa on mahtava.

Kantahämäläiset vierailivat Vekaranjärvellä

Kanta-Hämeen Sotilaspoikien Perinnekilla tänä kesänä retki suuntautui juhannuksen alla Karjalan prikaatiin Kouvolan Vekaranjärvellä. Mukana matkalla oli 33 jäsentä. Killan toiminnassa vierailut eri varuskuntiin ovat olleet jokavuotinen käytäntö, ja varuskunnat ovat olleet suosittuja tutustumiskohteita.

Karjalan prikaati on yksi puolustusvoimien kolmesta valmiusyhtymästä ja Vekaranjärven varuskunta Suomen suurimpia. Ainoana joukko-osastona se kouluttaa kaikkia maavoimien aselajeja.

Karjalan prikaati on vuosikymmenten varrelta tuttu paikka kymmenille tuhansille asevelvollisille. Nykyään se kouluttaa vuosittain kaksi saapumiserää, joihin kuuluu yhteensä yli 4 000 varusmiestä. Naisia heistä on ollut saapumiserää kohden kuutisenkymmentä.

Vekaranjärvellä Karjalan prikaatia esitteli kiltalaisille apulaiskomentaja, eversti **Arto Ikonen**. Oppaana kentällä oli vääpeli **Marko Virtanen**. Ikonen kertoi, että suurin osa Karjalan prikaatin varusmiehistä tulee Uudeltamaalta ja pääkaupunkiseudulta. Varuskunta on itsellinen korpivaruskunta, josta on matkaa Kouvolaan yli 30 kilometriä.

Palkattua henkilökuntaa Vekaranjärvellä on kuutisen sataa henkeä. Heistä on sotilaita noin 500 ja siviilejä alle sata. Arto Ikonen mainitsi. – Erilaisia ajoneuvoja Karjalan prikaatilla on käytössä yli

Ryhmäkuva otetaan joka reissulla. Kantahämäläiset Vekaranjärvellä.

2 000. Niistä yli 300 on panssari- ajoneuvoja.

Prikaatin juuret ovat Viipurissa

Vekaranjärven varuskuntaa alettiin rakentaa 1960-luvun alkupuolella. Päätös noudatti samaa kaavaa kuin muuallakin maassa: varuskunnat haluttiin siirtää pois kaupunkien keskustoista. Syntyänsä Vekaranjärvi ja Käppälän kylä sijaitsi-

vat Valkealan kunnan alueella. Valkealasta tuli vuonna 2009 osa Kouvolan kaupunkia.

Historiallisesti Karjalan prikaatin juuret ovat Viipurissa ja siellä Karjalan kaartin rykmentissä. Huomionarvoista on myös se, että Karjalan prikaati vaalii jatkosodan aikana toimineen Jalkaväkirykmentti 8:n perinteitä.

Jalkaväkirykmentti 8 oli kirjailija ja alikersantti **Väinö Linnan** rykmentti. JR 8:n vaiheet ovat tut-

tuja koko kansalle, sillä niiden mukaan on kuvattu myös Tuntemattoman sotilaan rokkien, koskeloiden, hietasten ja kumppaneiden käymä sota.

Linnan aineisto pohjautuu osin niin sotilaiden kulkemaan reittiin kuin sota-ajan todellisiin kokemuksiin. Kirja ei ole kuitenkaan dokumentti, vaan Linna sekoittaa tapahtumia, aikoja ja henkilöitä kirjailijan vapauksia käyttäen. Lopputuloksen tiedämme.

Ohjusammunnan kylmäharjoittelua. Yksi mies toimii, kymmen ihmettelee.

Karjalan prikaatissa on kuusi eri joukkoyksikköä. Kantahämäläiset tutustuivat niistä lähemmin Salpausselän ilmatorjuntapatteriston toimintaan. Esillä oli patteriston peruskalustoa, ja samalla kiltai-

laiset pääsivät myös kentällä seuraamaan varusmiesten käytännön harjoittelua.

Teksti ja kuvat: **Veli-Matti Jusi**

Oppaana Vekaranjärvellä oli vääpeli Marko Virtanen (vas.). Hat- tulalaiselle Hannu Räihälle varuskunta on tuttu paikka varus- miesajalta.

Sotilaspojan
seuraava numero ilmestyy joulukuussa.
Pyydämme kiltoja ja jäseniä lähettämään siihen tarkoitetun aineiston 10. marraskuuta mennessä.